

V AJAKHEL

ŠABAT 22. OŽUJKA 2025. - 22. ADARA 5785.

Svi smo s pravom zaokupljeni duboko uznemirujućim događajima proteklih mjeseci. Rat, gubici i raseljavanje izazivaju traumatičan učinak kojeg trenutno mnogi proživljavaju. To nije samo njihov problem; to je naš problem. *Klal Jisrael* je to uzeo k srcu i odazvao se nadahnutom darežljivošću duha, suosjećanjem i sredstvima koji su premašili zemljopisne, društvene i ideološke granice. Ovo jedinstvo duha u oštroj je suprotnosti s radikalnim ideološkim podjelama koje su proizvele toliko unutarnjih sukoba i mržnje prije ovog rata i koje se, nažalost, počinju ponovno pojavljivati.

Ideološke podjele mogu nas razdvojiti kada izgubimo iz vida temeljno jedinstvo među nama, zbog kojeg je Židovima širom svijeta posve prirodno da ostave sve i pomognu jedni drugima. One nas razdvajaju kad zaboravimo da je budućnost židovskog naroda zajednički pot-hvat koji uključuje svaki dio našeg naroda. Naše ideološke podjele, koliko god snažne bile, nikada ne smiju nadvladati ljubav i predanost koje duboko u sebi osjećamo jedni prema drugima te našu privrženost zajedničkoj sudbini.

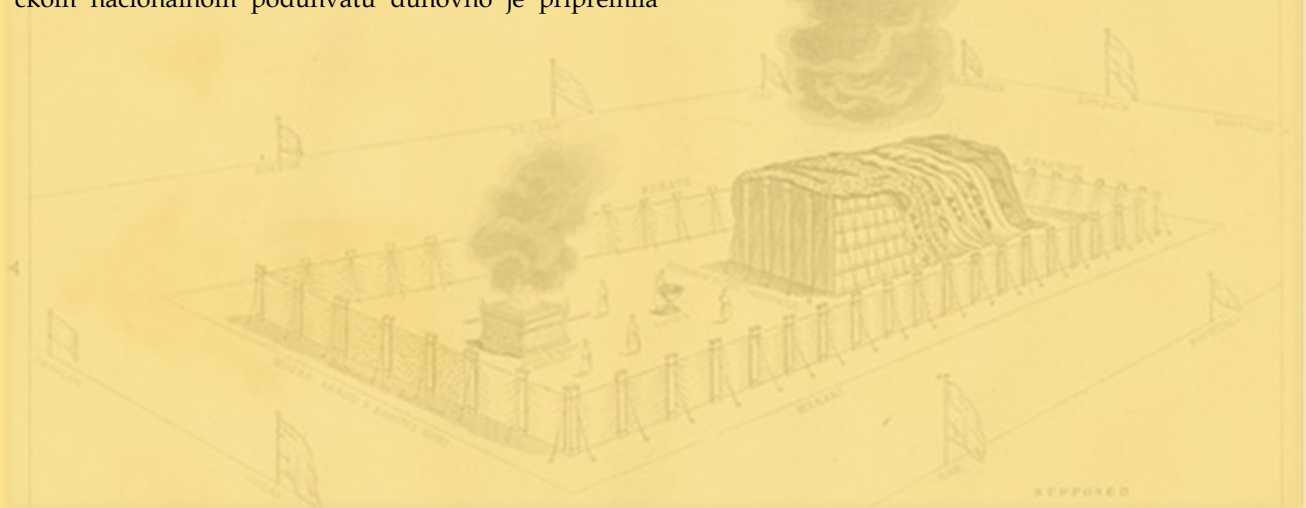
Vajakhel Moše – Moše je okupio zajednicu. Ramban primjećuje da je to bio prvi korak konkretne izgradnje *Miškana*, jer on je trebao biti kolektivni poduhvat, ostvaren sudjelovanjem cijele zajednice. To je također tema *Paršat Šekalim*, u kojoj je svatko bio obavezan dati pola šekela za projekt izgradnje, čineći ga istinski zajedničkim poduhvatom. Talmud (Megila 13b) uči da je ova nacionalna kampanja za osiguranje sredstava za hramsku službu, koja se pokretala svake godine na Roš hodeš adar, poslužila kao protuteža Hamanovoj shemi u priči o Purimu (vidi Tosfos Megila 16a). Ova predanost zajedničkom nacionalnom poduhvatu duhovno je pripremila

teren za našu konačnu pobjedu u purimskoj bitci, koju Talmud (Megila 2a) naziva *zman kehila lakol*, vrijeme kada se svi moraju okupiti da bi se zauzeli za svoj opstanak, *l'hikahel v'la'amod al nafšam*.

Stoga kada slavimo Purim slavimo ga kao dan jedinstva i *ahavat Jisrael*. U Megili, poziv na jedinstvo nije bio simboličan ili plitak; bio je neposredan i stvaran. Ester je bila sigurna u palači, sigurna u svojoj anonimnosti jer nije bila poznata kao Židovka. Ali, kao što joj je Mordehaj rekao, ako izabere da izbjegne sudbinu židovskog naroda to će je odvesti u zaborav, a ne osigurati preživljavanje. No, ona je shvatila da je neodvojivi dio svog naroda i odlučila je istupiti i riskirati svoj život za dobrobit Židova, i time sebi priskrbila vječnost. Za Ester, njezina veza s njezinim narodom nije bila slogan; to je bila njena stvarnost. Mi to svakog Purima oponašamo na svoj način – smisljeno, ali ni približno tako dramatično – kada svoje resurse stavimo u službu drugih u ispunjenju naloga *mišloah manos u'matanos l'evjonim*, okupljajući se kako bismo jedni drugima pružili brigu i podršku.

Ključno je da svi ove vrijednosti i osjećaje držimo u središtu pozornosti. Budućnost *Klal Jisraela* je naš zajednički poduhvat. Potrebni smo jedni drugima, volimo jedni druge i sve ćemo učiniti jedni za druge. Ti osjećaji moraju dominirati našom budućnošću ako želimo izbjeći ponavljanje tragedije iz nedavne prošlosti. ■

Rabbi Moshe Hauer, Tora kao način života

Alija po Alija

Kohen – prva alijsa – 35, 1-20

Moše okuplja narod (prema tradiciji to se desilo na prvi Jom kipur, odnosno dan nakon njega, poslije 40 dana i 40 noći na *Har Sinaju*) da im da upute u vezi izgradnje *Miškana*. On započinje upozorenjem da se poštuje šabat (čak i dok se bave svetim zadaćama *Miškana*).

Zapazite da kada B-g govori Mošeu On mu daje upute u vezi *Miškana* (236 p'sukim!) i potom ga upozorava da šabat ima najvišu čast. Kada Moše okupi narod da njih tome podučiti, on upozorenje u vezi šabata stavlja na početak.

U početna tri retka koja govore o šabatu ukupno ima 40 riječi – 39 plus riječ *hašabat*. To se može uzeti kao simbolički podsjetnik na 39 kategorija zabranjene *melaha*, koje definiraju narav *hašabata*. Baal Ha-Turim kaže da je riječ *la'asot* u izrazu "Ovo su stvari koje je B-g zapovijedio da ih činiš", napisana s *lamedom* (30) i anagramom za *teiša* (9) – još jedan nagovještaj šabatnih *melahot*. On još dodaje da u *la'asot* nedostaje slovo *vav*, koje predstavlja šest radnih dana u tjednu kada su *melahot* dozvoljene.

S gledišta micvi

"Zapovijed" koja se ovdje nalazi, "Nećete paliti vatre u svim svojim prebivalištima na dan šabata" ima nas mnogočemu podučiti.

Paljenje vatre je jedna od 39 *avot melaha* (kategorija stvaralačkih aktivnosti koje su zabranjene na šabat). No mi već imamo zabranu iz 4. za-

povijedi - ... Nećeš vršiti bilo koju vrstu *melaha*... Zbog čega Tora ovdje izdvaja vatru? Pitanje je dvojako: Zašto je izdvaja i zašto to ponovo zapovijeda.

Sefer haChinuch kaže da su ove zabrane izravno upućene Sanhedrinu, a ne pojedincima. Nama je već bilo rečeno da ne smijemo paliti vatru. Sudovi, kaže Chinuch, ne smiju provoditi smrtnu kaznu spaljivanja (*s'reifa*) na šabat. Niti se, biblijskim proširenjem, bilo koja smrtna kazna smije izvršiti na šabat, a ni bilo koja kazna koju izriču sudovi ne može se izvršiti na šabat. To omogućava da

šabat bude dan mira čak i za osuđenog prijestupnika.

Možemo i na drugačiji način pogledati podsjetnik na šabat. Ne smijete paliti vatre u svojim prebivalištima, gdje god ona bila, ali smijete – što više morate – paliti vatru (i raditi određene druge *melahot*) u Prebivalištu, *Mikdašu*. (Odnosno, onda kada to B-g izričito naredi).

Neki komentatori kažu da ovo ponavljanje o vatri dolazi da naglasi kako paljenje vatre nije ništa manje smrtni grijeh, unatoč tome da je na *jom tov* to jedna od nekoliko *melahot* koje su dopuštene (tj. kuhanje korištenjem vatre, paljenje plamena plamenom). Mogli bismo steći dojam da vatra nije **tako** težak prekršaj, zbog *jom tova*. Tu sad nastupa Tora da naglasi zabranu za šabat.

Ima i drugih razloga zbog kojih se

(nastavak s 2. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

posebno spominje zabrana vatre na šabat.

Levi – druga alija – 35, 21-29

Osim prva tri *p'sukim*, ostatak *sedre* bavi se izgradnjom *Miškana*. *Paršat T'ruma* dala nam je zapovijed i upute, *Vajakhel* nam govori kako da upute provedemo.

Ljudi se osjećaju nestrpljivo i uzbuđeno u vezi sa zadatkom koji je pred njima. Moše govori narodu i kaže im ono što je B-g zapovijedio.

(Zapazite, istovjetnu terminologiju kojom se Tora koristi kada Moše govori o šabatu i o *Mikdašu*.)

Navedene su različite vrste materijala. Jasno je rečeno da se donacije potiču, no posve su dobrovoljne.

Potom se svaki dio *Miškana* i njegove opreme spominje do pojedinosti. Nakon što je narod čuo što je Moše imao za reći, oni se razilaze (očigledno u oduševljenju i sa željom da se prime posla).

Mogli bismo na temelju redosljeda koji nam je iznesen u Tori špekulirati da je osjećaj krivice zbog Zlatnog teleta u velikoj mjeri ono što je motiviralo narod.

Mnogo ljudi je Mošeov poziv potakao da darežljivo daju. Muškarci i žene, svi oni daju (postoje različite interpretacije u vezi toga o čemu riječi u *pasuku* govore). Pored donacija, muškarci, a posebno žene, donirali su svoje talente u tkanju, bojenju, stolariji, obradi metala, itd.

Ponovo se spominje s kakvim su srcem ljudi radili. Bio je to iskren pozitivan odgovor na B-žji i Mošeov

poziv za izgradnju *Miškana*.

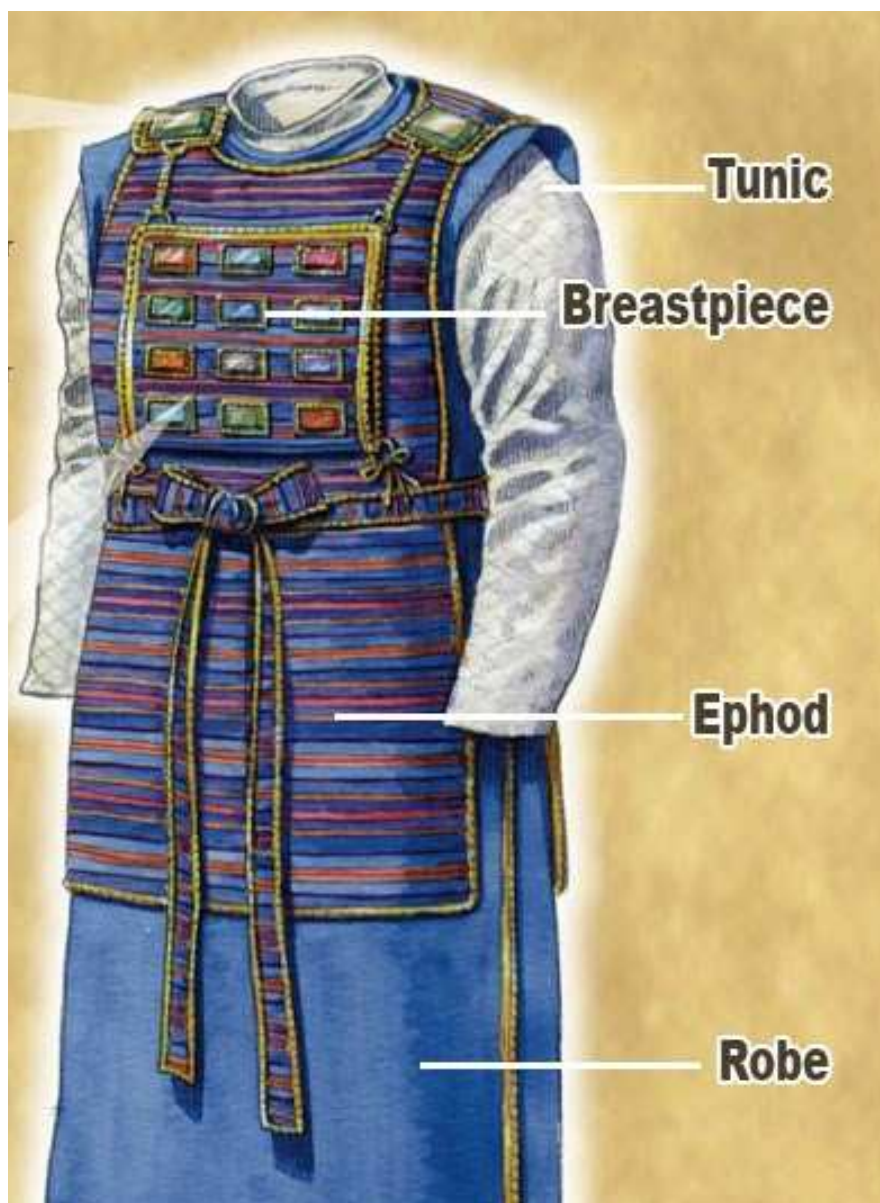
Vođe plemena dale su drago kamenje za naramenice *Efoda*, i za *Hošen Kohen gadola*, te mirodije i ulja za tamjan i ulje za pomazanje.

Šliši – treća alija – 35, 30 – 36, 7

Moše kaže narodu da je B-g odredio Becalela (iz Jehude) i Ahaliava (iz Dana) kao glavne zanatlije *Miškana*. Njih su nebesa nadahnula inteligencijom, spoznajom i vještinama potrebnim za različite složene zadatke koji su bili pred njima. Oni i ljudi

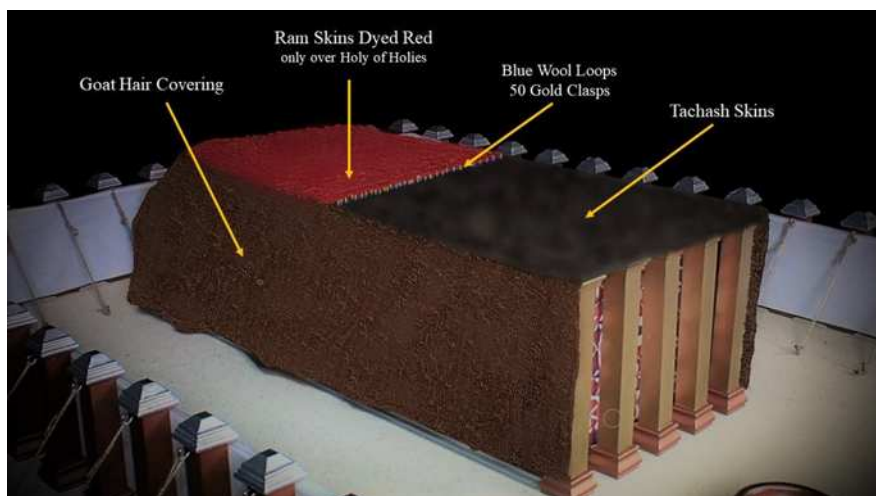
koji su s njima radili nadgledali su prikupljanje materijala te obavijestili Mošea da je prispjelo više nego dovoljno materijala. Moše širi glas da ljudi trebaju prestati s donacijama.

Kada je B-g zapovijedio Mošeu u vezi *Miškana*, On je prvo zapovijedio izradu Arona, *Šulhana* i *Menore*. Potom, slojeve pokrova – *Miškana*, *Ohela* i *Orot*. Tek tada se u sliku uvode zidne ploče i podne stopice. Pri izvršenju zapovijedi, slijedi se

(nastavak s 3. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

praktičniji plan. Prvo zdanje a potom oprema. Ali kako mogu Moše i Becalel odstupiti od B-žje zapovijedi? U tim stvarima ne možeš činiti kako ti se sviđa. Komentari kažu da su Moše i Becalel tražili i dobili dopuštenje od B-ga da naprave ljudski, praktičniji pristup.

R'vi'i – četvrta aliya – 36, 8-19

U ovom odlomku, predstavljena su tri sloja stropnog pokrova. Zamijetite da je prvi sloj bio krasno višebojno tkanje, s pričvršćivačima od zlata. Nad njega je išao praktičniji, manje privlačan, ne toliko složen, vodonepropusni *Ohel* od kozje dlake. Taj se sloj nije vidio iz unutrašnjosti *Miškana*, i nije ga se moglo vidjeti niti izvana, prema mišljenju da se pokrov od *tahaša* i crveno obojane ovčje kože (koji je također izgledao privlačno) nije nalazio odmah povrh njega.

Hamiši – peta aliya – 36, 20–37, 16

Zatim Tora opisuje izradu zidnih dasaka *Miškana* od bagremovog drveta. Bilo je 48 dasaka/oplata – po 20 na sjevernom i južnom zidu, te 8 na zapadnom zidu. Svaka da-

ska bila je obložena zlatom. Svaka je bila umetnuta u dvije podne nožice.

Parohet koji će biti obješen između *Kodeša* i *Kodeš kodašima*, *Masah* za prednju stranu *Miškana*, i *Masah* za prednju stranu dvorišta po stilu izrade i materijalu bili su slični prvom stropnom pokrovu.

Sada kada je zdanje dovršeno, na red dolaze Aron i *Šulhan*.

Šiši – šesta aliya – 37, 17-29

Sljedeća na redu je zlatna Menora. Osim čašica za ulje, sve ostalo – krakovi, ukrasne kugle, čašice, cvjetovi – iskovano je iz jednog komada

zlata.

Zatim, je opisan zlatni žrtvenik (tzv. kadioni žrtvenik, odnosno unutarnji žrtvenik). Nakon što je načinjen ovaj *Mizbe'ah*, spravljeno je ulje za pomazanje i tamjan.

Š'vi'i – sedma aliya – 38, 1-20

Opisan je vanjski žrtvenik, bakreni žrtvenik, zemljani žrtvenik (zbog toga što je bio ispunjen zemljom dok je tabor počivao i *Miškan* bio podignut). Gotovo sve *korbanot* bile su prinošene na tom *Mizbe'ahu*. On je bio znatno veći od zlatnog žrtvenika.

Posljednji opisani element je umivaonica i njeno postolje. Načinjena je od bakra. Tradicija nam kaže da je bakar dobiven od ogledala izraelskih žena. Isprva ih Moše nije želio prihvatiti zbog samodopadnosti koja se povezuje s ogledalima. Međutim, B-g je Moše rekao koliko je ovaj dar dragocjen u Njegovim očima, jer Ga on podsjeća (nazovimo to tako) na ulogu koju su žene odigrale prilikom izbavljenja naroda iz Egipta. Na kraju je opisano dvorište.■

Teme za razmatranje uz šabatni stol

Promjena plana

Da li je štovanje B-ga prinošenjem žrtava u Šatoru sastanka oduvijek bilo dijelom Hašemovih planova?

- Seforno i Hoil Moshe sugeriraju da iako je Hašem oduvijek želio službu prinošenja žrtava, On ju nije želio ograničiti na bilo koju pojedinačnu skupinu ili mjesto, preferirajući da ga se štuje na osobnim žrtvenicima, a ne u središnjem Šatoru sastanka. Tek nakon grijeha sa zlatnim teletom On je zaključio da narod nije sposoban za takvu službu i da su mu umjesto toga potrebna ograničenja i zaštitne mjere.
- Nasuprot tome, Abarbanel sugerira da je Hašemov izvorni plan uključivao Šator sastanka kao pomoćno sredstvo putem kojeg bi narod osjećao Hašemu prisutnost, ali ne i za prinošenje žrtava. Međutim, nakon grijeha sa zlatnim teletom Hašem je dodao komponentu prinošenja žrtava kako bi olakšao proces izmirenja.

Je li moguće da se Hašem predomislio ili da je zapovijed Tore bila mjerodavna samo za određeno razdoblje? Koje teološke poteškoće može riješiti takva sugestija? Kakve teološke poteškoće to pokreće?

Treba li Hašemu kuća?

Budući da B-g nema potrebe za skloništem, svjetlom, kruhom ili mesom, zbog čega je zapovijedio Izraelcima da načine Šator sastanka i njegove instrumente?

- Prema Rambanu *Miškan* je služio kao mjesto stanovanja Hašeme prisutnosti i omogućio nastavak B-žanske objave koja je započela na gori

Sinaj. Znači li to da fizička građevina može obuhvatiti B-ga? Što nam to nagovještava o pojmu "svetog mjesta"; jesu li određene lokacije svetije od drugih? I na kraju, kada bi se B-g doslovno nalazio u vašoj sredini kako bi to utjecalo na vaš odnos s Hašekom?

- Sifre smatra Šator sastanka sredstvom kojim su se Izraelci iskupili za grijeh zlatnog teleta, dok se Tanhuma usredotočuje na to da on služi kao znak okolnim narodima da je B-g oprostio Izraelu. Koji bi polemički čimbenici mogli motivirati viđenje Tanhume? Možete li se sjetiti drugih slučajeva u kojima je komentatorovo razumijevanje priče polemički potaknuto?
- Shadal sugerira da je Šator sastanka poboljšao ne samo čovjekov odnos s Hašekom, već i odnos s njegovim bližnjim. Određivanjem središnjeg mjesta na kojem će se svi okupljati da štuju Hašema, *Miškan* je poslužio ujedinjenju nacije. Koje su druge koristi centralizacije? Koje su neke loše strane toga?

O stolovima, kruhu i savezu

Mi često tražimo simboličko značenje u ritualima ili religijskim predmetima. Kakva simbolika može stajati iza kovčega saveza, stola, svijećnjaka i žrtvenika za paljenje kada?

- Abarbanel sugerira da Kovčeg Saveza simbolizira Toru, dok ostali instrumenti predstavljaju materijalne (stol), intelektualne (menora) i duhovne (žrtvenik za paljenje kada) nagrade koje se dodjeljuju onima koji drže zapovijedi Tore. Smatrate li njegov prijedlog uvjerljivim? Zašto da ili zašto ne?

Kakvu ulogu ima hrana u vjerskom životu? Koliko obreda ili zapovijedi zahtijeva blagovanje hrane?

- U vrijeme Tanaha obroci su često bili povezani s potpisivanjem ugovora o savezu, i imali su istu funkciju koju danas ima rukovanje. U svjetlu toga, R. Hovav Yechieli navodi da su *lehem hapanim* činili obrok zapečaćenja saveza koji je stalno iznova obnavljao Sinajski Savez. Kako možete poduprijeti ovo tumačenje tekstom ili idejom?■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Menachem Leibtag:

Vajakhel: Miškan – Ovjekovječenje Ma'amad Har Sinai

Ovaj šiur ljubaznošću je ustupio The Tanach Study Center u spomen na Rabbi Abrahama Leibtaga

Je li Paršat Vajakhel tek ponavljanje Paršat Teruma?

Doista, detalji o miškanu su praktički identični u obje paršijot - međutim, način na koji su predstavljeni je prilično drugačiji.

Kako bismo objasnili zašto, ovojedni šiur prvo razmatra različitu namjenu svake parše. Nakon toga ćemo se pokušati pozabaviti težim pitanjem koje se tiče nužnosti ovog 'ponavljanja'.

Uvod

Prije nego što razmotrimo sličnosti između Teruma i Vajakhel, primijetimo prvo očitu razliku između ove dvije paršijot.

U Paršat Teruma / Tecave, Tora bilježi B-žju **zapovijed Mošeu** da izgradi miškan - ili na hebrejskom, ono što nazivamo 'civui ha-miškan'. Nasuprot tome, Paršat Vajakhel / Pekudei opisuje kako je **Moše prenio** ove upute Bnei Jisrael.

Objasnimo kako to utječe na njihov poredak:

Redoslijed u Paršat Teruma

Primarni fokus cjeline **civui ha-miškan** (tj. poglavlja 25-29) je **funkcija** šatora sastanka, stoga ova cjelina počinje s 'izjavom o njegovoj svrsi':

"I sagradit ćeš mi mikdaš da prebivam među vama" (vidi 25,1-8).

i završava gotovo identičnom izjavom:

"I ja ću prebivati među Bnei Jisrael, i bit ću im B-g, i oni će znati..." (vidi 29,45-46).

U našem šiuru na Paršat Tecave, objasnili smo kako ovi početni i završni psukim služe kao 'komplet graničnika' koji naglašavaju kako Miškan prvenstveno služi kao mjesto na kojem B-žja **Šehina** može prebivati s Njegovim narodom. Ovo zapažanje pomoglo nam je razumjeti logiku njegovog tijeka u sklopu teme.

Na primjer, ta cjelina započela je opisom **arona** [kovčega saveza], koji će udomiti **luhot** [ploče] - simbol **brit Sinaja** - i stoga središnju točku miškana, kao i **kaporet**, zaštitni poklopac **arona**, odakle će B-g razgovarati s Mošedom.

Sljedeći niz paršijot opisao je razne 'keilim' (instrumente) koji se nalaze u **ohel mo'edu**, poput **menore** i **šulhana** (25,23-40). Zatim je uslijedio detaljan opis **ohel moeda** - prijenosne konstrukcije [tj. platna za šator / 'jeriot ha-miškan' i njegovih motki / 'krašim' (vidi 26,1-37)] u kojeg će

se smjestiti ti predmeti.

U ovoj cjelini opis predmeta prethodi pojedinostima tog šatora, jer oni obavljaju njegove ključne funkcije, dok struktura u kojoj se nalaze ima samo sporednu funkciju.

Nakon ovih uputa slijedi zapovijed da se izgradi žrtvenik ['mizbeah hanehošet'], koji će biti postavljen ispred ovog **ohel mo'eda** (vidi 27,1-8), te dvorište ['hacer'] izrađeno od zavjesa i motki koje će ga okruživati (vidi 27,9-19).

Ova cjelina o **Šehini** završava zakonima koji se tiču **ko-hanim** koji trebaju služiti u miškanu (poglavlje 28) i sedmodnevnom obredom posvećenja (poglavlje 29).

U poglavljima 30 i 31 nalazimo dodatnu cjelinu koja sadrži popis popratnih micvot koje se odnose na miškan (i njegovu zaštitu koju pruža Šehina), uključujući 'mizbeah haketoret' i 'kijor'.]

Na samom kraju **civui ha-miškan** nalazimo uputu da se za izgradnju miškana postavi Becalel, te važan podsjetnik da se ne gradi na šabat.

Sljedeća tablica sažima ovaj poredak u Paršat Teruma prema njegovim najopćenitijim kategorijama:

Uvod - Šhina

Keilim - instrumenti (poglavlje 25)

- Aron - u kojem će se udomiti **luhot**. Kaporet - odakle će B-g razgovarati s Mošedom
- Šulhan - na koji će se postaviti **lehem**
- Menora - koja će pružati osvjetljenje

Konstrukcija - ohel mo'ed (šator - poglavlje 26)

- Jeriot
- Krašim

(nastavak s 6. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Miškan – Ovjekovječenje Ma'amad Har Sinai**

- "Parohet"

Hacer - Dvorište (poglavlje 27)

- Mizbeah - žrtvenik ispred **ohel mo'eda**
- Dvorište - "amudei ve-kelei hahacer"

Kohanim (poglavlja 28 i 29)

- Bigdei kehuna
- Obred posvećenja (**milu'im**)

Različite teme (poglavlje 30)

Graditelj - Becalel (31. poglavlje)

Šabat (ne graditi miškan na Šabat / 31,11-17)

Za razliku od ovog 'funkcionalnog poretka', redosljed u Paršat Vajakhel je sasvim drugačiji, jer u ovoj cjelini - Moše mora objasniti Bnei Jisrael **kako** da sagrade miškan. Stoga će redanje slijediti praktičniji redosljed, odražavajući vođenje računa o njegovoj konstrukciji.

Na primjer, šator će prethoditi predmetima, jer će oni biti smješteni u **ohel moedu**. Nadalje, ovaj put će mizbeah ketoret biti uključen uz ostale predmete, iako je njegova funkcija u odnosu na Šehinu drugačija. Isto tako, ovoga puta će kiyor biti zabilježen zajedno s mizbeah ha'ola.

Sljedeća tablica sumira ovaj 'praktični' poredak, kako je iznesen u Paršat Vajakhel:

Šabat

- Smjernice: **kada** su dopušteni građevinski radovi (35,1-3);

Teruma

- Prikupljanje građevnog materijala (35,4-29);

Graditelj

- Imenovanje glavnog arhitekta - Becalela - i njegovih kolega zanatlija (35,30-36,7);

Konstrukcija - ohel mo'ed - šator (36,8-38):

- Jeriot
- Kerašim
- Parohet

Keilim (poglavlje 37)

- Aron
- Šulhan
- Menora
- Mizbeah Haketoret (iz razno gore)

Hacer (poglavlje 38)

- Mizbeah
- Kijor (iz razno gore)
- Dvorište

Kohanim (poglavlje 39)

- Njihova odjeća

Konstrukcija

- Sklapanje miškana 1. nisana (40,1-33)

Šehina

- B-žja slava prebiva na miškanu (40,34-38)

Dok pregledavate (i uspoređujete) ove dvije tablice, svakako zapazite njihove sličnosti i razlike. Na taj način, uz razmatranje razlika između 'funkcije' i 'konstrukcije', ovo će vam pomoći da razumijete kako i zašto se poredak u Vajakhel / Pekude razlikuje od redosljeda u Teruma / Tecave.

[Također imajte na umu da su mizbeah haketoret i kiyor koji su izostavljeni (iz tematskih razloga) iz cjeline o Šehini u Teruma / Tecave sada uključeni (iz praktičnih razloga) u Paršat Vajakhel - upravo tamo gdje im je mjesto!]

Zašto ponavljanje?

Imajući na umu ovu razliku, razmotrimo sada glavnije pitanje, tj. samu potrebu da se bilo što ponavlja!

Uostalom, izgradnja miškana bila je tek 'jednokratna' micva. Ne bi li bilo dovoljno da nam Tora jednostavno u jednom pasuku kaže da su Bnei Jisrael izgradili miškan 'kao što je B-g zapovijedio Mošeu na Har Sinaju'?

Da bismo odgovorili na ovo pitanje, vraćamo se našem proučavanju sveobuhvatne teme Sefera Šmot.

Isključivo Miškan

U Sefer Šmot, od vremena kada se Moše popeo na Har Sinaj da primi prve luhot (vidi 24,12), miškan se istaknuo kao njegov primarni fokus. Iako je Moše primio brojne druge zakone tijekom ovih četrdeset dana, od 25. do 31. poglavlja Sefer Šmot bilježi **samo** one micvot koje se odnose na miškan.

Isto tako, kada Moše silazi s Har Sinaja (nakon posljednjih četrdeset dana), iako nas Tora obavještava da je on u to vrijeme prenio Bnei Jisrael **sve** micvot (vidi 34,32), Sefer Šmot ipak odlučuje zabilježiti samo Mošev prijenos onih micvot koje se odnose na miškan (tj. poglavlja 35->40). Sve ostale micvot pojavljuju se tek kasnije, u knjigama Vajikra, Bamidbar i Devarim (vidi Chizkuni 34,32)!

(nastavak sa 7. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Miškan – Ovjekovječenje Ma'amad Har Sinai**

Dakle, pitanje nije samo – zbog čega 'ponavljanje'; već i zašto isključivo o miškanu u Sefer Šmot?

Ramban, u svom objašnjenju glavne teme Sefera Šmot, nu-di odgovor:

"... Sefer Šmot raspravlja o progonstvu [tj. ropstvu u Egiptu]... i izbavljenju Bnei Jisrael iz tog progonstva... jer je silazak djece Jaakovljeve u Egipat označio početak tog progonstva... i to progonstvo ne prestaje dok se ne vrate na duhovnu razinu svojih praotaca... Iako su Bnei Jisrael napustili Egipat [tj. fizičko izbavljenje], oni se još ne smatraju izbavljenima... [Međutim,] kada stignu do Har Sinaja i izgrade miškan, a B-g vrati svoju **Šhinu** da prebiva među njima, **onda** su se vratili na duhovnu razinu svojih praotaca [duhovno izbavljenje]... Stoga, Sefer Šmot završava s temom miškana i stalnog prebivanja B-žje Slave nad njime [jer ovo označava završetak procesa Izbavljenja]."

(vidi Ramban, uvod u Sefer Šmot)

Prema Rambanu, Sefer Šmot završava pričom o miškanu jer njegova izgradnja označava završetak izbavljenja Bnei Jisrael. Njegovo nam objašnjenje može pomoći da razumijemo način na koji Tora ponavlja detalje o miškanu u paršijot Vajakhel/Pekudei.

Duhovna rehabilitacija

Kao što je Ramban rastumačio, 'duhovna razina' koju su Bnei Jisrael dosegli kod Ma'amad Har Sinai bila je izgubljena kao posljedica het ha-egel. Posljedično, B-g je uklonio svoju Šehinu od Bnei Jisrael (vidi Šemot 33,1-7), čime je omeo učinak procesa izbavljenja koji je započeo s Jeciat Micrajim.

Intervencija Mošea Rabeinu u korist Bnei Jisrael (vidi 32,11-14) sigurno ih je spasila od trenutne kazne i osigurala im pomirenje (vidi 32,30, 34,9). Međutim, sama ta molitva nije mogla vratiti Bnei Jisrael na duhovnu razinu koju su postigli na Har Sinaju. **Šehina**, koja je trebala boraviti u njihovoj sredini, ostala je **izvan** tabora (vidi 33,7, čitajte pažljivo!).

Moše je još jednom posredovao (vidi 33,12-16), nakon čega je B-g objavio svojih trinaest 'svojstava milosrđa'. (33,17-34,8), dajući Bnei Jisrael 'drugu šansu'. Bez obzira na to, **Šehina** se nije automatski vratila. Da bi se **Šehina** vratila, bilo je potrebno da Bnei Jisrael učine nešto - oni se moraju aktivno i kolektivno uključiti u proces izgradnje miškana.

Drugim riječima, Bnei Jisrael je bilo potrebno ono što bismo mogli nazvati 'duhovnom rehabilitacijom'. Njihovo kolektivno sudjelovanje u izgradnji miškana pomoglo je otkloniti napetost u njihovom odnosu s B-gom koju je izazvao het ha-egel. Ili, da se poslužimo još 'kabalističkom' terminologijom, izrada miškana je djelovala kao

'tikun' za het ha-egel.

Pomnije preispitivanje paršijot Vajakhel/Pekudei podupire ovo tumačenje i može objasniti zašto Sefer Šmot ponavlja detalje miškana u Vajakhel/Pekudei.

Tekstualne paralele

Uzmimo za primjer korištenje riječi 'Vajakhel' na početku poglavlja u Tori. Ovo odmah podsjeća na početni redak pripovijesti o het ha-egel:

"Va-jikahel ha'am al Aharon - i narod se okupio pred Aharonom..." (32,1).

Ovo novo 'okupljanje' naroda - u svrhu izgradnje miškana, može se shvatiti kao 'tikun' za ono prvobitno okupljanje za izradu egele. Za razliku od njihovog okupljanja za izradu zlatnog teleta, Bnei Jisrael se sada okupljaju kako bi izgradili 'prikladniji' simbol B-žje prisutnosti.

Slično, zapovijed narodu da 'donira svoje zlato' i druge stvari za ovaj projekt (vidi 35,5) također se može shvatiti kao tikun za Aharonovo traženje zlata od ljudi za egel (32,2-3).

Međutim, najjači dokaz je upadljivo ponavljanje izraza u Tori: "ka'ašer civa Hašem et Moše" ["kako je B-g naredio Mošeu"]. Ova se fraza ne pojavljuje samo u početnoj zapovijedi (35,1 & 35,4) i u završnoj (39,32 & 39,43), već se ponavlja poput referena više od dvadeset puta kroz Vajakhel-Pekudei, na svakoj ključnoj točki procesa izrade. [Preporučam da ovo pogledate koristeći Tanah Koren. Pogledajte 35,29; 36,1; 36,5; 39,1.5.7.21.26.29.31.32.42.43.; a posebno u 40,16.19.21.23.25.27.29.32., kada svaki dio miškana bude postavljen na svoje pravo mjesto.]

Jasno je da je to što Tora ponavlja ovaj izraz namjerno i može vrlo dobro ukazivati na funkciju miškana kao tikuna za het ha-egel. Objasnimo zašto:

Prisjetite se iz šiura na Paršat Ki Tisa da je inicijalna namjera naroda kod het ha-egel bila napraviti fizički prikaz svoje percepcije B-ga. Unatoč nevinosti takvih težnji *per se* (samih po sebi), prikaz koji je napravio čovjek, bez obzira na to koliko čista bila njegova namjera, može dovesti do obožavanja idola (vidi Šmot 20,20). To, međutim, ne znači da B-g nikada ne može biti predstavljen fizičkim simbolom. Kada sam B-g odabire simbol, on ne samo da je dopušten, već postaje i micva. Upravo ta simbolika čini miškan toliko važnim. [Pogledajte 23,17.19.; 34,24, Devarim 12,5.11. i 16,16.]

Tora stoga naglašava da su Bnei Jisrael sada 'naučili svoju lekciju'. Oni izrađuju miškan **točno** 'kako je B-g zapovjedio Mošeu', do posljednjeg detalja, shvaćajući da nema mjesta za ljudske inovacije pri odabiru simbola za Njegovu B-žansku prisutnost.

(nastavak s 8. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Miškan – Ovjekovječenje Ma'amad Har Sinai**

Prikladno finale

Ovaj koncept tikuna za het ha-egel dobiva dodatnu potporu u samom zaključku Sefer Šmot.

Iako aspekt **Šehine** (glavne značajke u Teruma/Tecave) nigdje nije spomenut u detaljima izrade miškana u Vajakhel / Pekudei, on se iznenada ponovno pojavljuje na samom kraju sefera. Nakon što je svaka komponenta miškana postavljena na svoje mjesto na prvi nisana (vidi 40,1-33), cijeli ovaj proces doseže svoj dramatični vrhunac:

*"Kad je Moše završio svoj posao, **anan** (oblak) je prekrrio **ohel mo'ed** i **B-žji kavod** ('slava') je napunio miškan" (40,34).*

Ovaj pasuk opisuje obitavalište **Šehine** na **miškanu** potpuno istim izrazima koji se koriste za opisivanje prebivališta **Šehine** na **Har Sinaju**:

*"Kada se Moše popeo na **har** [brdo Sinaj, da primi prve **luhot**], **anan** je prekrrio **har**, i **kvod Hašem** (B-žja slava) je boravila na **Har Sinaju**..." (24,15-16).*

Jasno je da Tora namjerno izjednačuje, povezujući na taj način, spuštanje **Šehine** na Har Sinaj s prebivalištem **Šehine** na miškanu. Tek **nakon** što Bnei Jisrael pažljivo dovrše izradu miškana – upravo onako 'kako je B-g zapovjedio **Mošeu**' - **Šehina** se vraća k Bnei Jisrael i boravi među njima (40,34), baš kao što je boravila na Har Sinaju.

Prema tome, kraj Sefera Šmot označava dovršenje tikuna za het ha-egel. U skladu s tim, kako tvrdi Ramban, cijeli 'proces izbavljenja' - tema Sefera Šmot - je također dosegaio svoju kulminaciju.

Povratak Šhine u tabor također označava povratak Bnei Jisrael na status koji su izgubili nakon zlatnog teleta. Pod-sjetimo se, nakon tog incidenta:

*"Moše je uzeo svoj šator i postavio ga izvan tabora, **daleko** od tabora, i nazvao ga **ohel mo'ed** [šator sastanka (s B-gom)], tako da je svatko tko bi tražio B-ga morao izaći do ovog **ohel mo'eda**, izvan tabora" [vidi 33,7 i njegov kontekst u 33,1-11].*

Ovaj **ohel mo'ed**, smješten **izvan** tabora, simbolizirao je udaljavanje **Šehine**. Jednom kada miškan bude izgrađen, B-g će svoju **Šehinu** vratiti natrag u tabor. [Vidi 25,8 i 29,45.]

Povratak u Bereišit

Do sada smo pokazali da način na koji Bnei Jisrael izrađuju miškan služi kao tikun za het ha-egel i povezan je s glavnom temom Sefera Šmot.

Moglo bi se sugerirati da sam koncept miškana - bez obzira na način njegove konstrukcije - može predstavljati općenitiji tikun, izvan konkretnog konteksta zlatnog teleta. U tom smislu, miškan se odnosi na općenitiju bib-

lijsku temu razvijenu u Sefer Bereišit.

Kao što je objašnjeno u našim šiurima o Sefer Bereišit, Edenski vrt odražava idealno duhovno okruženje u kojem čovjek njeguje svoj odnos s B-gom. Nakon što je Adam sagriješio i zbog toga bio protjeran iz Vrta, B-g je postavio **keruvim** da čuvaju **put povratka** do Drveta života (vidi Bereišit 3,24).

Možda nije slučajno da je miškan jedini dodatni kontekst u cijelom Humašu u kojem se pojavljuje koncept **keruvim**. Prisjetite se da miškan ima **keruvim**:

1. na **kaporetu** kao zaštitnike **aronu**, u kojem su **luhot** (Šmot 25,22), i
2. utkane u **parohet**, zastor koji čuva ulaz u kodaš ha-kodašim - Svetinju nad svetinjama (gdje se nalaze **aron** i **kaporet**).

Ova paralela sugerira konceptualnu sponu između Gan Edena i miškana. Simbolička funkcija **keruvim** kao čuvara kodaš kodašim-a može se odnositi prema funkciji miškana kao okruženje slično Gan Edenu, gdje čovjek može težiti da se približi B-gu:

1. **Keruvim kaporeta**, koji štiti **aron**, ukazuju da je 'Drvo života' iz Gan Edena nadomješteno **Torom**, koju pred-stavljaju **luhot** unutar **aronu**. [*"Ec hajim hi la-mahazikim ba"* - vidi Mišlei 3,1-18.]
2. **Keruvim** utkani u **parohet** podsjećaju čovjeka da nje-gov ulazak u kodaš kodašim, iako je poželjan, ostaje og-raničen i zahtijeva duhovnu pripremljenost. [*Imajte na umu da su **keruvim** također utkani u najunutarniji pokrov miškana* (vidi Šmot 26,1-2).]

U tom smislu, na miškan možemo gledati kao na tikun za Adamov grijeh u Edenskom vrtu. Ako se čovjek poželi vratiti Drvetu života, on se mora držati B-žjeg saveza - zakona Tore - kako ga simboliziraju **luhot ha-edut** u **aronu**, zaštićene od **keruvim**.

Ako je tako, onda to što Tora ponavlja zakone o miškanu, kao i to da se govori isključivo o njemu, može aludirati na jednu od najvažnijih tema Humaša - nikada završenu potragu čovjeka da razvije odnos sa svojim Stvoriteljem.■

parša, paršijot – odjeljak Tore
miškan – šator, Prebivalište
pasuk, pesukim – stih/stihovi
Šhina, Šehina – B-žja Prisutnost
brit Sinaj – savez sa Sinaja
ohel moed – Šator sastanka
menora – svjećnjak

Rabbi Jack Abramowitz:

Tarjag – 613 zapovijedi

114. Odgoda izvršenja: zabrana sudu da kazne izvršava na šabat

Ne palite vatru na Šabes u mjestima gdje živite (Izlazak 35,3)

Ova *micva* izgleda prilično jasna, izuzev činjenice da već znamo da određene kategorije rada ne obavljamo na Šabes, a paljenje vatre je jedna od njih. Pa što ovaj stih dolazi dodati? Talmud u Jevamos (6b) daje primjenu da se smrtna kazna ne smije izvršavati na Šabes. (Postoji cijela rasprava o stvarima koje nadilaze Šabes, te objašnjenje logike da bi smrtna kazna mogla biti jedna od njih, kada ne bi bilo ovog stiha.) Mehilta objašnjava da ta zabrana vrijedi ne samo za spaljivanje već i za sve vrste izvršenja kazni kao i druge kazne koje provodi *beis din*.

Talmud u Šabes (70a) nadalje iz ovog stiha izvodi da za svaku kategoriju rada postoji zasebna odgovornost za Šabes. Ako bi netko zaboravio da je Šabes te vršio mnogo vrsta rada prije nego li se prisjetio toga, bio bi odgovoran

za svaku pojedinu od njih, a ne samo za "kršenje Šabesa".

Razlog za tu *micvu* jest da, iako je smrtna kazna ponekad neophodna, nitko je ne voli izvršavati. S druge strane, Šabes je iznimno važan. U skladu s tim, B-g želi da poštujemo Šabes dopuštajući čak i osuđenima da počinu na taj dan, prije nego li se susretnu sa svojom neizbježnom sudbinom.

Ova se *micva* odnosi na sudove u vrijeme kada su na snazi smrtna kazna. O njoj se raspravlja u talmudskim traktatima Jevamos (6b) i Sanhedrin (35a-b). Kodificirana je u Šulhan Aruhu u Orach Hajim 339, a također je 322. od 365 negativnih *micvos* u Rambamovom Sefer HaMicvos.

Ovo je jedina *micva* u *paršas* Vajakhel. Kako u *paršas* Pekudei nema nikakvih *micvos*, tako je ona posljednja *micva* u Sefer Šemos, Knjizi izlaska. (Za one koji su brojali, to znači da je u Sefer Berešis bilo tri *micve* i 111 *micvos* u Sefer Šemos.)■

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hašec HaJlm

Pozitivne zapovijedi

66. Pozitivna je zapovijed da se radniku plaća isplati istog dana

kao što Pismo kaže:

"Na njegov dan dat ćeš mu njegovu pla-

ću" (D'varim 24,15). Ovaj se zakon također primjenjuje na "stranca koji je stalno nastanjen" (koji je prihvatio pridržavati se sedam zapovijedi izrečenih svim Noahovim potomcima), da ćeš mu "na njegov dan dati njegovu plaću".

Ovo je na snazi svugdje i uvijek, kako za muškarca, tako i za ženu. (Pogledajte odjeljak zabrana, §38.)

Negativne zapovijedi

166. Negativna je zapovijed da se ne vrši nikakva magija ili astrološko predskazivanje budućnosti

jer Pismo kaže, *niti ćeš čarati (Va-jikra 19,26).*

To se, na primjer, odnosi na one koji proriču dobi i vremena, govoreći "U ovom će razdoblju ili upravo je ovaj mjesec dobar (povoljan) da se učini ovo," ili obrnuto [da

nije dobar.] Tkogod učini i jednu stvar na osnovu ovakvih riječi astrologa, on krši ovu odredbu. Tako isto i ako netko stvori iluziju pa učini da se onima koji ga gledaju doima kao da on izvodi nešto čudno, dok on zapravo ne čini ništa takvo, i taj krši ovu odredbu, jer ona sadrži i izraz *me'onen*, čarobnjaštvo.

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svakom trenutku, i za muškarce i za žene.■

Rabbi Dr. Azriel Rosenfeld:

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ("postavljeni stol") skup je onih područja halahe - židovskog vjerskog prava - koja su danas primjenjiva. Sastavio ga je Rabi Yosef Karo iz Safeda (Izrael) otprilike 1560. godine, i postao je općeprihvaćen kao mjerodavan nakon što ga je Rabi Moshe Isserles iz Krakova (Poljska) oko 1570. godine nadopunio napomenama (poznatim kao Mapa - "stolnjak") iznoseći pravorekne koje se drže aškenaski Židovi.

Dio II: Jore De'a

Poglavlje 13b – Lihvarenje (nastavak)

Ako zajmoprimac daje vjerovniku imovinu kao garanciju za zajam, zajmodavac može zadržati svaki prihod proizveden od te imovine pod uvjetom da iznos zajma bude umanjen, makar i ne za puni iznos prihoda; ali takav je aranžman zabranjen ako zajmoprimac jamči da zajmodavac neće pretrpjeti nikakve gubitke zbog imovine (172,1, i vidi 3-4.6). O transakcijama u kojima zajmodavac unajmljuje natrag imovinu od zajmoprimca vidi 164,1-4, 172,2.

Dopušteno je otkupiti nečiji dug za iznos manji od njegove nominalne vrijednosti, a zatim inkasirati njegovu punu vrijednost pod uvjetom

da kupac ima rizik da dug ne može naplatiti; vidi 173,4-5. O drugim vrstama transakcija koje uključuju plaćanje ili koristi za zajmodavca vidi 177,8-10.13-17.

Dopušteno je posuditi nekome novac ili robu u poslovne svrhe, a potom dijeliti ostvarenu dobit pod uvjetom da zajmoprimac pored svog udjela u dobiti primi i određenu naknadu za svoj trud (167,1; vidi 173,15-16. 18- 19 i 177,1-7. 12. 20-40).

Posuđivanje robe može rezultirati plaćanjem kamate ako se vrijednost robe poveća, a zajmoprimac vraća vrijednost koju ona sada ima; ali takvi zajmovi su dopušteni ako uključuju samo malu količinu robe ili ako zajmoprimac ima pristup robi iste

vrste ili ako roba ima službenu tržišnu cijenu, ili ako je novčana vrijednost robe naznačena u vrijeme posudbe (162,1-5; 163,1-3; vidi 173,6. 17.).

Plaćanje robe unaprijed može prekršiti zabranu o kamata ako cijena robe poraste; dopušteno je samo ako je roba skoro spremna za isporuku ili ima službenu tržišnu cijenu ili ako kupac ima rizik da izgubi svoje ulaganje (vidi 173,7-14; 175,1-7). Kada je došlo do prekršaja, prodaja je ništavna, osim ako je roba već prenesena (175,8).

Zabranjeno je naplatiti znatno veću cijenu za robu kao zamjenu za kašnjenje u plaćanju (173,1, i vidi 177,1); ali jednom kada je prodaja zaključena, dopušteno je prihvatiti nižu cijenu u zamjenu za plaćanje odmah (173,3), zaračunati višu cijenu za trenutnu isporuku (173,2) ili platiti kaznu za neizvršenje isporuke (vidi 177,18). Plaćanje najamnine je dopušteno čak i ako je najmoprimac odgovoran za vrijednost iznajmljene stvari u slučaju gubitka; vidi 176,1-5. O određivanju cijene najma ili plaće koji ovise o tome koliko će brzo plaćanje biti izvršeno, vidi 176,6-8. Ako prodaja nije konačna, ali je cijena plaćena, u nekim slučajevima ta cijena smatra zajmom; vidi 174.■

David Gurwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik

Teva, taba'at i hala

Riječ koja je na određeni način jednaka riječi *olam* - עולם "svijet" je *teva* - טבע "priroda". Ta je riječ vrlo uobičajena u današnjem hebrejskom, a poznata je i širom svijeta preko kompanija Teva Pharmaceuticals i Teva Naot (proizvođač sandala). Iz tog razloga mnogi smatraju da je riječ starog porijekla – no kada se sagleda iz perspektive duge povijesti hebrejskog jezika, riječ je zapravo nova.

Teva kao "priroda" - odnosno svijet prirode – počinje se pojavljivati u Ibn Tibbonovom prijevodu Rambamovog *More Nevuchim*. U odjeljku o stranim riječima upotrijebljenima u toj knjizi, Ibn Tibbon piše:

Priroda [*teva*] je mnogoznačni pojam, posebno u našem jeziku, i posebno stoga što ga ja koristim za dva različita arapska pojma koji imaju različita značenja. Jedan je *tabi'a*, a drugi *tab'*. ... Filozofi su već objasnili ta dva pojma i njihova značenja. Ovdje moramo spomenuti tek sljedeće: Kada se spominje '*teva*' to se odnosi na načelo bilo koje promjene, stalnosti ili trajnosti... bilo koja sila koja u nečemu postoji neprestano, bez promjene, naziva se '*teva*'.

U širem smislu riječi kao "oblik, uobličenje, karakter, suština" povre-

meno se pojavljuje u talmudskom hebrejskom, u kojem se pojavljuje i kao naziv za novčić, vrijednosti polovine *sela*. Jastrow iznosi jedan primjer kada ona znači "element" iz *Bamidbar Raba* 14, a onda, nekarakteristično za njega, dodaje "u kasnijem hebrejskom: narav, karakter; priroda." Opći naziv za novčić - *matbe'a* – מטבע povezan je s njom (novčići su se proizvodili utiskivanjem uzorka na komad metala), a može značiti i "oznaka, formula".

Ilana Goldhaber-Gordon u svom članku u časopisu *Forward* ističe zanimljivu promjenu u konotativnom značenju riječi *teva*:

Danas se konotativno značenje riječi "*teva*" obrnulo, budući se B-žja svemoćnost spustila pred lice znanosti i tehnologije. "Prirodno" više nije nešto suprotno "božanskom," već suprotno "umjetnom." *Teva* je divlja i nesputa-na, poput potoka što žubori i rijeka što nose; njoj suprotno je

ono što je načinio čovjek, poput cjevovoda koji svježu vodu dovede do naših domova.

Ovo uistinu zvuči točno. Pretpostavljam da kad biste napravili ispitivanje javnog mnijenja današnjih Izraelaca i upitali ih da li pridjev *tiv'i* טבעי znači "uobličeno" ili "bezoblično", oni bi velikom većinom odabrali ovo drugo.

Obje riječi *teva* i *matbe'a* dolaze iz biblijskog korijena טבע - "potopiti se,

potonuti", koji također može značiti "utisnuti, pečat, novčić." Klein piše da se i naziv hebrejskog mjeseca *tevet* טבת može izvesti iz tog korijena: izvorno iz akadskog *tebetu*, "što vjerojatno doslovno znači 'mjesec potonuća' (tj. blatni mjesec)".

Ali što je s biblijskom riječju *taba'at* - טבעת "prsten"? Je li i ona povezana?

Većina autoriteta smatra da jest. Oni pretpostavljaju da je *taba'at* prvobitno značila "prsten pečat-

(nastavak s 12. stranice) **David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik** **Teva, taba'at i hala**

njak", koji se koristio da se u vosak ili glinu utisne pečat. (Drugi kažu da je *taba'at* izvedenica iz egipatskog *d.'bt* ili *gb'.t* što znači "pečat", i zato se ne može povezati s טבע). Ova se vrsta prstena koristila kao potpis, i tako ako je nekome bio dan kraljev *taba'at* (npr. Faraonov Josefu u Berešit 41,42, Ahašverošev Hamanu i Mordehaju u Ester 3,10; 8,2), bio je to znak predavanja ovlasti.

Međutim, mi također nalazimo *taba'at* u općenitom značenju "prstena", prilikom opisa posuđa za Miškan, na primjer u Šemot 25,12. (Sigurno je da ti prsteni nisu bili pečatnjaci, mada su takvi prsteni bili donirani za Miškan, kao u Šemot 35,22 – i kao što to komentira Cassuto). Ovo mi je teško shvatiti, jer ja bih pretpostavio da su prvo bili izmišljeni (kao nakit ili u neku drugu svrhu) obični prstenovi (ne pečatnjaci), a tek kasnije prsteni pečatnjaci. Isto to – po mom mišljenju – primjenjivalo bi se i na razvoj te riječi. Neki nastoje ovu poteškoću objasniti tvrdnjom da se korijen טבע u *taba'at* ne odnosi na utiskivanje pečata, već da je prsten bio napravljen "pritiskanjem, prešanjem". No to je objašnjenje teško prihvatiti, budući da i sam stih koji razmatra proizvodnju prstena za Miškan koristi glagol יצק - "izliti", a ne "tislati".

Mislim da bi bolje objašnjenje bilo da je sve što se koristilo u Miškanu bilo "naročito" (ili možda "kraljevski veličanstveno"). Vidimo da se kori-

ste materijali poput *teheleta* תכלת, koji imaju naročiti vjerski značaj, pa čak i "sveti" šaatnez שעטנז, se često nađe u odjeći i drugoj opremi u Miškanu. Tako je možda od "prstena pečatnjaka", *taba'at* počelo značiti "naročit, kraljevski prsten" – i zbog toga je bio izabran između nekoliko drugih, mnogo više uobičajenih sinonima.

hala

Pogledajmo vrstu kruha koja se obično jede na šabat, *halu*.

Philologos dobro objašnjava pozadinu same riječi. Sumirajmo točke njegovog objašnjenja:

Korijen riječi je - חלל što može značiti okruglo ili šuplje.

Hala je dio biblijske zapovijedi *hafrašat hala* - הפרשת חלה - odvajanja hale.

Ali ima i više toga. Stahl iznosi obje teorije da hala dolazi od korijena koji znače "okruglo" (oblik kruha) ili šuplje (vrste kruha). On dodaje još jednu mogućnost - da je kruh bio sladak, pa je stoga svoje ime dobio od istog korijena kao i arapska *hilu* (iz kojeg dolazi halva, slatka pasta od sezama).

Stahl to također proširuje i na vezu između šabatnog kruha *hale* i obaveze da se odvaja hala. On citira Rav Shmuela Gelbarda u Otzar Ta'amei Haminhagim, koji objašnjava da su tijekom tjedna ljudi kupovali kruh od pekara, koji bi obavio micvu odvajanja hale. Ali prije Šabata, žene bi same pekle kruh, a kako bi se podsjetile na odvajanje hale - sam se kruh počeo nazivati halom.■

Rabbi Shmuel Rabinowitz:

Miškan srca

Parašat Vajakhel opisuje izradu Miškana (Šatora, privremenog hrama koji je pratio Židovski narod na njegovom putovanju kroz pustinju) i njegovog pokućstva. Posljednji opisani predmet je bakrena umivaonica smještena u dvorištu Miškana. To je bio umivaonik u kojem su Aharon i njegovi sinovi, *kohanim* (svećenici), kao i *kohanim* koji su došli nakon njih, prali ruke i noge te se čistili pripremajući se za njihovu *avodat Hašem*, službu B-gu, u Miškanu.

Zanimljivo je da Tora ne navodi samo materijal od kojeg je napravljena umivaonica – bakar – već i izvor tog materijala.

"I načini umivaonicu od bakra i njezino bakreno postolje od zrcala žena koje su formirale te zajednice, koje su se okupile na ulazu u Šator sastanka." (Izlazak 38, 8)

Prema ovom opisu, umivaonica je napravljena od bakra sjajnog poput zrcala koje su žene koristile da se uljepšaju za svoje muževe.

Raši, prema midrašu (Tanhuma, Pekudei 9), objašnjava da je doprinos žena doveo do rasprave između Mošea i B-ga. Moše je u početku odbio prihvatiti tu donaciju. Smatrao je da nije primjereno koristiti zrcala, namijenjena tako svjetovnoj upotrebi kao što je žensko uljepšavanje, kao materijal za oblikovanje predmeta za Miškan.

Ali B-g je uzvratio nevjerojatnim odgovorom:

"Sveti, blagosloveni, reče mu: 'Prihvati [ih], jer su Mi dragocjenija od svega, zato što su putem njih žene podigle mnoge zajednice [tj. djecom koju su rodile] u Egiptu.' Kad su njihovi muževi bili umorni od teškog rada, one [žene] bi otišle i do-

nijele im hranu i piće i dale im da jedu. Zatim bi [žene] uzele zrcala i svaka bi vidjela sebe sa svojim mužem u zrcalu, i zavodila bi ga riječima, govoreći: 'Ja sam ljepša od tebe.' I na taj način su probudile želju svojih muževa i imale odnose s njima, začele i tamo rađale, kao što je rečeno: 'Pod jabukom sam te probudila' (Pjesma 8:5)."

Žene su mudro pobudile ljubav svojih partnera i tako izgradile Židovski narod.

Ali kako su to učinile koristeći se zrcalom?

Rabi Shnuer Zalman od Liadija (osnivač i prvi habadski Rebe, 1745 – 1812) otkriva divnu tajnu u svojoj knjizi, Tanja:

"Postoji još jedan dobar način za čovjeka, koji je prikladan za sve i 'vrlo blizu', da probudi i zapali svjetlo ljubavi koja je usađena i skrivena u njegovom srcu, da zasja svojim silnim svjetlom, poput rasplamsale vatre, u svijesti srca i uma... Ovaj [način] je: uzeti k srcu značenje stiha: 'Kao što se u vodi lice licem ogleda, tako se ogleda i srce čovjeka prema čovjeku.' To znači da kao što [u slučaju] izgled i crte lica koje čovjek pokazuje vodi, sasvim identično lice mu se odražava natrag od vode, tako je uistinu i sa srcem čovjeka koji je odan u svojoj naklonosti prema drugoj osobi, jer ta ljubav budi odgovor

ljubavi u srcu njegovog bližnjeg, učvršćujući njihovu međusobnu ljubav i odanost, pogotovo kad svatko uoči ljubav svog bližnjeg prema njemu." (Likutei Amaraim, 46)

Židovske žene su gledale svoje partnere kako se ruše pod teretom teškog rada u Egiptu. Vraćali bi se kući i padali u krevet iscrpljeni. U svojoj mudrosti, žene su shvatile da je način da ponovno rasplamsaju ljubav zajedničko gledanje u zrcalo. Kad bi muž pogledao u zrcalo i vidio ženin pogled ljubavi, njegova bi se stara ljubav ponovno rasplamsala.

Vode umivaonica služile su istoj svrsi. Čovjek koji gleda u vodu vidio bi svoj vlastiti lik. "Kao u vodi, lice odražava lice." Taj isti zajednički pogled muža i žene na njihov lik koji im se odražava ponovno rasplamsava njihovu ljubav i stvara mir među njima.

Rabbi Simcha Bunim od Pšišhe (Poljska, 1765 – 1827) postavlja još jedno pitanje: Zašto se kaže "Kao što u vodi, lice odražava lice, tako i srce čovjeka čovjeku", a ne "kao u zrcalu"?

I objašnjava – Da bi se vidjelo svoje lice u vodi, morate se sagnuti, dok za gledanje u zrcalo stojite uspravno.

Da bi se probudila ljubav, nije dovoljno uputiti pogled ljubavi koji odražava čvrstinu ili aroganciju. Samo onda kada osoba gleda drugu s poniznošću, popustljivošću i prihvaćanjem, tada, "kao voda, lice odražava lice", ljubav se ponovno rasplamsava i s druge strane.■

Pisac je rabin Zapadnog zida i Svetih mjesta.

Rabbi Mordechai Kamenetzky:

Žarišne točke

Zapovijedi u vezi izgradnje Miškana bile su u cijelosti ispunjene. Posao se privodi kraju te ovog tjedna, u Paršat Vajakhel, Moše daje narodu posljednje upute za ovaj monumentalni zadatak. Međutim, prvo ima poruku. Početak odlomka nam govori da je Moše okupio narod i rekao im: "Šest dana ćete raditi, a sedmi dan bit će vam svet – nećete ložiti vatre u svojim prebivalištima u dan subotnji" (Izlazak 35:1-2). Tek tada nastavlja s uputama koje se odnose na podizanje Miškana.

Ovo neobično smještanje zakona o šabesu usred svih uputa o izgradnji svetišta nalaže nam oprez. Zato naši učenjaci objašnjavaju da je Moše izvještavao Židovski narod da, unatoč važnosti izgradnje Miškana, on ne poništava šabat. Sav rad mora se zaustaviti na šabes, bez obzira na to kako to može utjecati na napredak Miškana.

Međutim, ono što moramo proanalizirati su naizgled nepovezani stihovi. Zašto nam Tora nije izravno rekla o snazi šabesa, otvoreno nalažući narodu: "Ne gradite Miškan na šabes." Zašto postaviti šabes kao zasebnu cjelinu, ostavljajući nam da njegovu snagu koja nadilazi sve ostalo razumijemo putem njegovog smještaja u Bibliji? Zapravo, riječi "ne ložite vatre u svojim prebivalištima u dan subotnji" čine ovu zapovijed potpuno nepovezanim sa samim Miškanom i primjenjive su na svakog pojedinog domaćina. Ako je tako, doista se čini da se ta zapovijed ne uklapa ovdje. Čini se da, bez obzira na njegov odnos prema zakonima o gradnji, tema šabesa ima veću ulogu u odnosu na Miškan. Koja je to uloga?

Poznati Magid dobio je poziv da održi predavanje u bogatom i modernom gradu. Prije nego što je počeo s govorom, rečeno mu je da se posavjetuje s predsjednikom sinagoge. "Ovo je vrlo ugledna zajednica," rečeno mu je, "i moramo biti oprezniji. Mi niuikom slučaju ne bismo

željeli bilo koga uvrijediti, čak ni najmanjim prijekorom." Magid se sastao s predsjednikom koji je sjedio u bogato tapeciranom kožnom naslonjaču iza stola od mahagonija. Dok je Magid ulazio, čovjek je odložio svoju zapaljenu cigaru na rub mesingane pepeljare.

"Rabi," upitao je predsjednik, "prati vas reputaciju izvanrednog govornika. Onoga koji nadahnjuje mnoštvo i uzburkava – smijem li reći – duhove. Molim vas, recite mi," nastavio je, "o čemu namjeravate govoriti u našem gradu?"

Magid je odmah odgovorio: "Namjeravam govoriti o poštovanju šabata."

Predsjednikovo lice je pocrvenjelo. "O ne, dragi rabine, molim vas. U ovom će gradu takav govor naići na zatvorene uši. Svi se borimo da zaradimo za život i šabes jednostavno tu nije u planu. Molim vas, govorite o nečem drugom."

Rabin je razmišljao. "Možda bih trebao govoriti o kašrutu." "Kašrut? Molim vas," preklinjao je predsjednik, "ne gubite vrijeme. U ovom gradu već godina nema košer mesara."

"Što kažete na cedaka?" ponudio je Magid. "Dobrotvorno davanje? Ma, dajte. Zna li koliko šnorera posjećuje ovaj grad svakog tjedna? Već smo bolesni od slušanja o davanju dobrotvornih priloga!"

Krotko je Magid dao još jedan prijedlog. "Tefila? (molitva)"

"Molim vas. U gradu od 1000 židovskih obitelji, tijekom tjedna jedva da imamo minjan. Sinagoga nikada nije puna, osim na Visoke blagdane. Nikoga to ne bi zanimalo."

Na kraju, Magid je postao frustriran. "Ako ne mogu govoriti o Šabesu, i ne mogu govoriti o cedaki, i ne mogu raspravljati o kašrutu, o čemu želite da govorim?" Predsjednik je izgledao zapanjeno. "Pa, rabi," uskliknuo je predsjednik. "To je lako! Govorite o judaizmu!"

Stavljajući koncept šabesa općenito, a jedan od njegovih detaljnih zakona konkretno, usred arhitektonskih uputa najslavnije građevine, Tora nam je rekla da, iako možemo graditi prekrasne palače u kojima ćemo služiti Svemogućem, ako zaboravimo načela naše vjere, ta velika zdanja nemaju smisla. Šabes je naveden kao zasebna cjelina jer je njegova važnost veća čak i od njegove moći da zaustavi građevinske radove. Židov mora zapamtiti da bez šabesa, bez kašruta, bez tefile, prekrasno svetište nije trajnije od kula u zraku.

Gut šabes ■

Rabbi Lord Jonathan Sacks:

Dva tipa zajednica

Odvijala se jedna dugotrajna drama. Mojsije je narod odveo iz ropstva na početak puta slobode. Narod je sam bio svjedokom B-ga na gori Sinaj, jednim momentom u povijesti kada je čitav narod postao primateljem njegova otkrivenja. Onda je Mojsije nestao zbog svog dugog boravka na gori, i to je izbijanje dovelo do najvećeg kolektivnog grijeha Izraelaca, podizanja Zlatnog teleta. Mojsije se vratio na goru da moli za oprost, i dobio ga je.

Simbol toga bio je drugi par ploča. Sada treba ponovo započeti život. Shrvani ljudi moraju se iznova podići. Kako Mojsije intervenira? U retku kojim započinje *sedra* se nalazi ključ:

Mojsije okupi čitavu zajednicu Izraelaca i reče im: "Ovo su stvari koje vam B-g zapovijeda da činite." (35,1)

Glagol *vajakhel* – koji daje ime ovoj *sedri* – ključan je za razumijevanje zadaće koje se Mojsije prihvatio. Najjednostavnije gledano on služi kao riječ za motivaciju, prisjećanje na prethodni redak. U tom slučaju redak je jasan sam po sebi:

Kada narod vidje da Mojsije tako dugo ne silazi s gore, okupiše se oko Arona i rekoše: "Hajde, načini nam bogove koji će ići pred nama." (32,1)

Mojsijev čin je ono što kabalisti nazivaju *tikunom*: popravljanje, da ponovo postane dobro, izbavljenje od prijašnjeg prijestupa. Jednako kao što je grijeh bio počinjen od na-

roda koji je postupao kao *kahal* ili *kehila*, tako se i izmirenje trebalo postići njihovim postupanjem kao *kehile*, ovog puta gradeći dom za B-žansku prisutnost kao što su prethodno tražili da načine zamjenu za nju. Mojsije je organizirao ljude na dobro, kao što su se prije skupili na zlo (razlika nije samo u njihovom cilju, već i u obliku glagola, od pasivnog u slučaju teleta do aktivnog u slučaju Mojsija. Pasivnost dopušta da se događaju loše stvari – "Gdje god je rečeno 'i dogodilo se' to je znak skorašnje tragedije". (*Megila 10b*) Proaktivnost je pobjeda nad tragedijom: "Gdje god je rečeno, 'I biti će' to je znak predstojeće radosti." (*Bemidbar Raba 13*)

Na dubljoj razini, međutim, redak na početku *sedre* upozorava nas na karakter zajednice u judaizmu.

U klasičnom hebrejskom jeziku postoje tri različite riječi za zajednicu: *eda*, *cibur* and *kehila*, i one naznačuju različite vrste udruživanja.

Eda dolazi od riječi *ed*, koja znači "svjedok." Glagol *ja'ad* u sebi nosi značenje "imenovati, popraviti, dodijeliti, opredijeliti, odvojiti, postaviti ili odrediti." Suvremena hebrej-

ska imenica *te'uda* znači "certifikat, dokument, potvrda, cilj, predmet, svrha ili misija." Ljudi koji sačinjavaju *eda* imaju snažan osjećaj zajedničkog identiteta. Oni su bili svjedoci istih stvari. Oni su usmjereni ka istom cilju. Židovski narod je postao *eda* – zajednica koja djeli zajedničku vjeru – tek pošto je primio prvu zapovijed:

"Reci čitavoj zajednici Izraelovoj da na deseti dan ovoga mjeseca svaki muškarac treba uzeti janje za svoju obitelj, za svako kućanstvo po jedno" (*Šemot 12,3*).

Eda može biti okupljanje na zlo ili na dobro. Izraelcima je, kada su čuli izvještaj uhoda, zadrhtalo srce i rekli su da se žele vratiti u Egipat. Stalno se o njima govori kao o *eda* (kao u "Koliko će još dugo ova zla zajednica gundati protiv Mene?" *Bemidbar 14,27*). Ljude koje je Korah nahuškao prilikom svoje pobune protiv autoriteta Mojsija i Arona isto se tako naziva *eda* ("Ako jedan čovjek sagriješi, hoćeš li se ljutiti na čitavu zajednicu?" *Bemidbar 16,22*). Danas se riječ uglavnom koristi za etničke ili religijske podskupine. *Eda* je zajednica istomišljenika. Sama riječ naglašava snažan identitet. To je grupa čiji članovi imaju mnogo toga zajedničkog.

Kao suprotnost tome, riječ *cibur* – koja pripada jeziku Mišne a ne biblijskom hebrejskom – dolazi od korijena *cbr* koji znači "naslagati" ili "nagomilati". (*Berešit 41,49*) Da bismo razumjeli pojam *cibura*, zamislite grupu ljudi koji se mole kod *Kotela*. Oni se možda niti ne poznaju.

(nastavak s 16. stranice) **Rabbi Lord Jonathan Sacks: Ljtnja Dva tipa zajednica**

Možda se nikada više neće susresti. No u tom trenutku, oni su deset ljudi na istom mjestu u isto vrijeme, i kao takvi čine kvorum potreban za molitvu. *Cibur* je zajednica u minimalističkom smislu, tek zbir, sačinjen zbog broja, a ne bilo kakvog osjećaja identiteta. *Cibur* je grupa čiji članovi ne moraju imati ničeg zajedničkog izuzev toga da su se, u određenom trenutku, našli zajedno i tako oformili "skup ljudi" za molitvu ili bilo koju drugu zapovijed za koju je potreban *minjan*.

Kehila se razlikuje od obje ove vrste zajednica. Njezini članovi se razlikuju jedan od drugoga. U tom smislu ona je poput *cibura*. No oni su udruženi zajedno zbog nekog zajedničkog poduhvata – poduhvata koji se bavi ostvarenjem nekog osobitog doprinosa. Opasnost kod *kehile* je to da se može pretvoriti u masu, svjetinu, rulju.

To je značenje fraze kojom Mojsije, kada silazi sa gore, opisuje narod koji pleše oko teleta.

Mojsije vidje ljude kako trče kao podivljali, i da im je Aron dopustio da izgube kontrolu i tako postanu na porugu njihovim neprijateljima. (32,25)

Ljepota *kehile* je, međutim, u tome da kada je vodi konstruktivni cilj, ona spaja zajedno različite doprinose mnogih pojedinaca, tako da svaki od njih može reći: "Ja sam pomogao da se ovo učini." Zato je Mojsije, kada je sakupio narod tom prilikom, naglasio da svatko ima nešto drugo za dati: Uzmite od onoga što imate, prilog B-gu. Svatko tko želi donijeti B-gu prilog od zlata, srebra, bron-

ce... Svi vi koji ste vješti dođite i načinite sve što je Vječni zapovijedio....

Mojsije je bio u stanju pretvoriti *kehilu* sa svim njenim različitostima u *eda* s njenim jedinstvenim ciljem, i pritom očuvati različitosti darova koje su donijeli B-gu.

Tada se sva zajednica Izraelska povuče iz Mojsijevog prisustva, i svatko tko je želio i koga je srce potaklo došao je i donio prilog B-gu za rad na Šatoru sastanka, za svaku njegovu službu, i za njegove svete halje. Svatko tko je želio – muškarci i žene – došli su i donijeli zlatan nakit svih vrsta: broševe, naušnice, prstene i ukrase... Svatko tko je imao plavog, ljubičastog ili crvenog prediva... Oni su donijeli prilog od srebra i bronce... Svaka žena vješta u predanju rukama donijela je što je isprela... Vođe donesoše kamenove oniksa i druge dragulje... Svi Izraelci, muškarci i žene, koji su bili voljni donijeti B-gu priloge drage volje za sav rad koji im je B-g, putem Mojsija, zapovijedio da učine. (35,20-29)

Veličina Prebivališta sastojala se u tome što je ono bilo zajedničko postignuće – u kojem nije svatko činio istu stvar. Svatko je dao drugačiju

stvar. Svaki se prilog cijenio – i stoga se svaki sudionik osjećao cijenjenim. *Vajakhel* – Mojsijeva sposobnost da od raspuštenog naroda oblikuje novu i autentičnu *kehilu* bilo je jedno od njegovih najvećih dostignuća.

Mnogo godina kasnije, Mojsije se, prema učenjacima, vratio na tu temu. Svjestan da se njegova karijera vođe približava kraju, molio se B-gu da postavi nasljednika: "Neka B-g, Gospodar duhova svakog tijela, postavi čovjeka nad zajednicom." (*Bemidbar* 27,16) Raši, nastavljajući se na učenjake, objašnjava neobičan izraz "Gospodar duhova svakog tijela" na ovaj način:

On Mu reče: Gospodaru svih svjetova, karakter svake osobe Tebi je otkriven i znan – i Ti znaš da su svi različiti. Stoga im postavi vođu koji će biti u stanju nositi se sa svakom osobom u skladu s onime kako to njegova ili njezina narav zahtijeva. (Raši na *Bemidbar* 27,16)

Očuvati raznolikost *cibura* uz jedinstveni cilj *eda* – to je izazov formiranja *kehile*, izgradnje zajednice, najveća zadaća za velikog lidera.■

Rabbi Berel Wein:

Ravnoteža

Jedno od glavnih pitanja koje svi komentatori na ovoj tjednu *paršu* postavljaju je zbog čega Tora ponovo razmatra zabrane šabata. Tora je to učinila već nekoliko puta u prijašnjim *paršijot* knjige *Šemot*, stoga se doista može zapitati čemu ovo naizgled nepotrebno ponavljanje. Za jednu od ideja iznesenih u njihovim komentarima smatram da je posebno relevantna za naš svijet. Ne nalazimo da je u vrijeme stvaranja Tora posvetila bilo koji prostor ili mjesto na licu zemlje. Cijela ideja o jedinstvenosti Zemlje Izraela ne pojavljuje se u Tori sve do vremena našeg praoca Abrahama. A i tamo se pojavljuje kao obećanje domovine Abrahamovim potomcima bez ikakvog spomena svetosti ili posvećenja.

Svetost u vezi prostora i mjesta pojavljuje se tek u priči o našem praocu Jaakovu i njegovom nebeskom snu u Beit Elu. Međutim, već u prvom odjeljku Biblije, u priči o samom stvaranju, čitamo da je G-spod posvetio vrijeme. "*Zato G-spod blagoslovi sedmi dan i posveti ga.*" Vrijeme je najsvetiji od svih ele-

menata u ljudskom životu. Ono je jedino što je od stvaranja bilo blagosloveno, posvećeno i učinjeno vrlo posebnim. Nije onda čudo da se svetost šabata u Tori stalno iznova naglašava. U ljudskom ponašanju i mislima vrijeme nije jednako važno kao bogatstvo ili mjesto ili postignuće bilo kojih ljudskih ciljeva. Tora nas upozorava da ne potpadnemo pod takav način gledanja na stvari ili takav način ponašanja.

Šatora sastanka je na određeni način došao da zamijeni nužnost zlatnog teleta koje su načinila ljudska bića

Sveti Šator sastanka, prema većini je komentatora, bio određen i izgrađen nakon što je Izrael sagriješio u pustinji štujući zlatno tele. Ti su komentatori na Šator sastanka gledali kao na prilagođavanje, nazovimo to tako, nebesa ljudskom stanju. Ljudi na neki način trebaju opipljivo mjesto za službu B-gu, svetost prostora i mjesto, nešto

čvrsto što im može predstaviti ono nevidljivo i vječno. Tako je Šator sastanka na određeni način došao da zamijeni nužnost zlatnog teleta koje su načinila ljudska bića.

G-spod je dao Izraelu detaljne upute o tome kako treba biti konstruiran i projektiran taj Šator sastanka i predmeti koji su se u njemu nalazili. I mada je svetost prostora, mjesta i same građevine neophodna za čovjekovo štovanje B-ga, to mora biti načinjeno isključivo pod B-žjim uvjetima. Može postojati mnogo nacrti za izradu zlatnog teleta. Da bi se izgradio Šator sastanka za B-ga može postojati samo jedan određen projekt i nacrt. Čak i dok su gradili Šator sastanka prema B-žjem planu, Židovski je narod bio upućen i potaknut da zapamti da je svetost vremena uvijek veća od svetosti mjesta i građevine.

Šabat koji nas prati još od vremena stvaranja ispred svega je ostalog, izuzev ljudskog života. Šator sastanka i Hramovi koji su uslijedili nakon njega bili su privremeni i podložni zbivanjima u njihovo

(nastavak s 18. stranice) **Rabbi Berel Wein: Ravnoteža**

vrijeme. Čak je i sveta Zemlja Izrael nestala iz Židovske povijesti na gotovo dvije tisuće godina. No šabat nikada nije prestao pratiti Židove gdje god oni živjeli i kakve god okolnosti bile. I zbog toga nam se ova pouka stalno iznova ponavlja u narativu Tore. Koliko li je samo ova pouka značajna u naše vrijeme i u našem okruženju.

Raši ističe da je dio *paraše* koji se bavi štovanjem i svetošću šabata Židovskom narodu iznesen javno, u prisustvu čitavog naroda. Moše je oko sebe sakupio cijeli Izrael kako bi objavio ideju o svetosti šabata.

Preneseno nam je da je kod gotovo svih drugih propisa, vrednota i zapovijedi Tore, Moše prvo bio podučio odabranu grupu svojih rođaka, potom starješine Izraela, i na kraju je širu javnost podučio razumijevanju Tore i praktičnoj primjeni Usmenog zakona. Ova metoda očito nije bila dovoljna kada se pojavilo pitanje ključnog načela judaizma, što šabat uistinu i jest.

Šabatu je bio potreban javni forum i njegov je značaj trebao biti istaknut pred čitavim skupom, slično kao i kod davanja same Tore ili pri konačnom savezu s Izraelom potkraj Mošeova života, kao što nam je rečeno u knjizi *Dvarim*.

Po mom mišljenju, Tora na ovaj način sugerira da opstanak Židovskog naroda ne ovisi samo o osobnom štovanju šabata od strane svakog Židova, već da jednako tako i Židovsko društvo mora prepoznati i u sebe ugraditi javno poštivanje šabata. Nije samo Židovski dom taj u kojem mora biti jasno vidljivo da je šabat poseban i svet, već i na židovskim ulicama mora biti jednako tako jasno i očito da su one posebne na šabat.

Privatno štovanje šabata izvršilo je pozitivne pomake tijekom posljednjih nekoliko desetljeća. Međutim, šabat u javnosti, otišao je korak natrag kako u Izraelu tako i u Sjedinjenim državama. Židovske općine u gotovo svim najvećim Židovskim

zajednicama u Americi napustile su šabat.

Mnoge od njih tvrde da je to stoga što većina njihovih članova više nije židovska. Oni očito ne primjećuju ironiju svog izgovora. Razlog što su Židovi napustili Židovske općine je to što su ti Židovi prije toga napustili šabat.

I još jednom, savršena je ironija da oni koji žele da Izrael bude Židovska država ni na koji način ne podržavaju šabat u javnosti. Jer šabat u javnosti je, više od bilo čega drugoga, javni znak Židovstva – više od zastave, jezika, kulture, itd. – on definira Izrael kao Židovsku državu.

I njegova stalna erozija od strane pohlepnih trgovina u kibucima, gradskih šoping centara, tvrtki koje rade na šabat i noćnih klubova – i, usput budi rečeno, izgleda da je petak uvečer, *lel šabat*, noć s najviše nasilja u tjednu, noć prožeta kriminalom – učinila je našu državu ne samo manje židovskom, već i manje sigurnom, manje civiliziranom, više emocionalno nezadovoljavajućom i opasnom.

Većina djece ovdje u Izraelu ne dobija nikakav odgoj u vezi šabata, njegove povijesti i važnosti u Židovskoj povijesti i životu. To je pouzdan recept da umanjimo svoje šanse da imamo Židovsku državu ovdje u našoj svetoj zemlji. Šabat u javnosti treba osnažiti na svaki mogući način kako bismo osigurali Židovske generacije koje tek imaju doći.

Šabat šalom.■

Rabbi Yissocher Frand:

Ime koje si osoba daje njeno je najvažnije ime

Ima zanimljiv midraš na pasuk u Paršas Vajakhel: "I reče Moše sinovima Izraelovim: 'Gle, Hašem je pozvao po imenu Becalela, sina Urija, sina Hurovog, iz plemena Judina.'" [Šemot 35:30] Midraš kaže da svaka osoba ima tri imena: ime kojim je roditelji zovu; ime koje joj daju prijatelji i vršnjaci; i ono koje stvorila sama za sebe. Najbolje od tih imena je ono koje sama sebi dodijelila.

Što to znači da svaka osoba ima tri imena? U seferu Milchamos Yehudah zapazio sam suštinsku ideju koju smo već ranije spominjali. Pasuk spominje u Sefer Berešit: "...I kako god ih Adam nazva, svako živo biće; to mu postade ime." [Berešit 2:19] Adam je dao imena svim životinjama. *Hazal* kažu da je to bio pokazatelj izvanredne mudrosti, da je sposoban svako stvorenje prikladno nazvati. Rekli smo u prošlosti da ka-

da *hazal* kažu da je Adam nadjenao imena svim životinjama, oni ne smatraju da je Adam samo pogledao bika i rekao: "Pa, nazvat ću ovoga šor; ovo je magarac, nazvat ću ga hamor; ovo je pas, nazvat ću ga kelev." Umjesto toga, Adam je bio u stanju osmisлити imena koja opisuju bit te životinje.

Naša riječ 'bik' ne dotiče se esencije bika. To je jezična konvencija. Slično tome, naša riječ 'krava' ne definira kravu. Međutim, na svetoj jeziku, kada je Adam davao imena životinjama, on je bio u stanju uočiti njihovu bit i definirati ih. To je ono što hebrejska riječ 'šem' znači. Rav Samson Raphael Hirsch povezuje riječ 'šem' sa 'šam' [tamo]. 'Šam' znači ja znam gdje je, znam njegovo mjesto. To je 'Tamo'.

To je ono na što *hazal* misle. Nakon što se osoba rodi, odgajaju je roditelji. Njezini roditelji oblikuju

karakterne osobine i *midos* koje ona posjeduje za dio svog života. To je 'ime' koje roditelji odrede za nju. To ne znači da imena Reuven ili Šimon ili Avraham ili Jicak koja se daju dječacima definiraju njihovu suštinu. Midraš pokušava reći da je 'šem' koje predstavlja osobine duše koje su roditelji usadili u svoje dijete tijekom njegovih formativnih godina prvo 'ime' koje je dijete dobilo. Vrijednosti i težnje roditelja djeteta intenzivno oblikuju prvih 10-15 godina, ili koliko već godina, njegovog života.

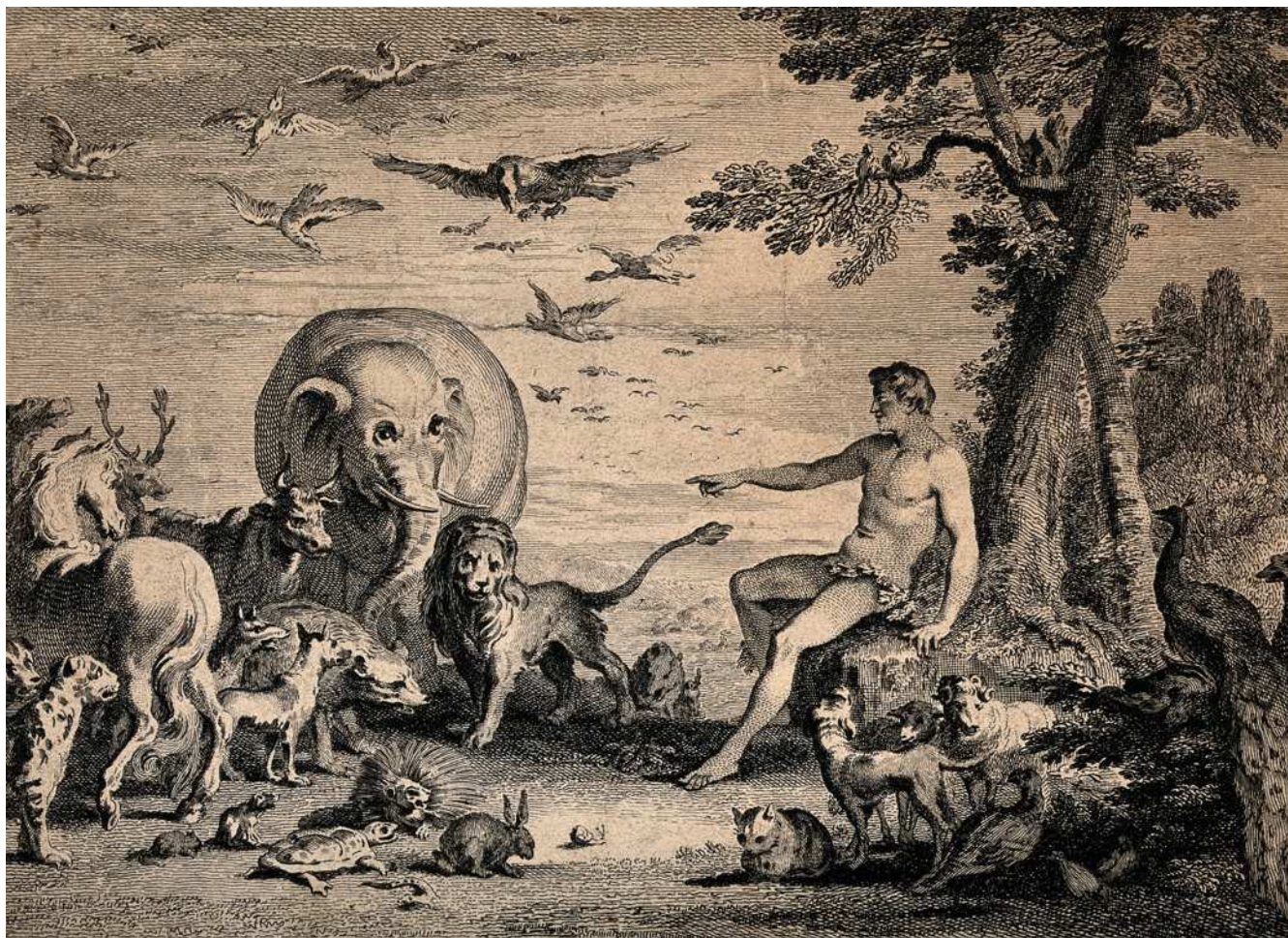
Svi mi koji smo odgajali tinejdžere znamo da dolazi vrijeme kada počinje slabiti utjecaj roditelja na njihovu djecu i dijete je više pod utjecajem svojih vršnjaka. Stoga, midraš kaže "kako ga prijatelji zovu" je 'šem' koji određuje dio njegove biti. I opet, to ne znači da ako se čovjek zove Jisroel, a njegovi prijatelji ga zovu 'Sruly', da ga ime 'Sruly' definira. To znači je da je utjecaj koji prijatelji imaju na bit osobnosti tog čovjeka, na njegove vrijednosti i način razmišljanja, ključan. I oni, u određenoj fazi njegovog života, u velikoj mjeri definiraju tko on jest.

Ali onda midraš kaže da sve to ide samo do određene točke. U konačnici, osoba sama za sebe definira tko je. Osoba u konačnici definira svoju vlastitu bit – 'šem' kojeg si daje, koji predstavlja što postaje i kako se razvija. To je definicija onoga što ona čini s darovima i talentima i gradivnim blokovima koje je stekla tijekom rane faze svog postojanja. Midraš kaže da je najvažniji 'šem'

(nastavak s 20. stranice) **Rabbi Vissocher Frand: Ime koje si osoba daje njeno je najvažnije ime**

kojeg osoba ima 'šem' kojeg ona daje sebi, koji predstavlja tko ona postaje.

U konačnici, osoba mora preuzeti odgovornost sama za sebe. Njezini roditelji imaju određenu ulogu i društvo ima određenu ulogu i osoba može reći da je od svojih roditelja ili prijatelja dobila određene osobine ličnosti – bile one loše ili dobre – no u konačnici vi ste odgovorni za ono što ste postali.

Ovo nam pomaže razumjeti Rašija u ovoj parši. Na spomenuti pasuk [Šemot 35:30], Raši komentira "Hur je bio Mirjamin sin." Stvar je u tome da je Tora već predstavila Becalela, još tamo u Paršas Ki Sisa [Šemot 31:2]. I tamo se spominje da je

Becalel bio sin Urija koji je bio Hurov sin. Zašto nam Raši tamo nije rekao da je Hur bio Mirjamin sin? Zašto Raši čeka do Paršas VaJakhel da nam da tu informaciju?

Odgovor je možda da u Paršas Ki Sisa, kada Tora prvi put predstavlja Becalela, on još nije ništa postigao. Dobio je zadatak i dobio je talente, ali u tom trenutku, Miškan je još bio na nacrtima. Bio je *davar šelo ba l'olam* [stvar koja još nije zaživjela]. To je još bio samo san.

U Paršas VaJakhel, Becalel je već izgradio Miškan. Becalel je sada preuzeo plašt i slavu koju je primio od svog oca i svog djeda i od svoje prabake. Sada Becalel može nositi taj plašt poštovanja da je on Mirja-

min praunuk. Dokle god osoba nije nešto postigla, ona može imati najveći *jihus* – može biti *einekel* [unuk] najsvetijeg Rebea ili *roš ješive* – i to je sve u redu i dobro. Međutim, ako nešto ne učinite s tim, ako ne pokažete da ste dostojni biti unuk tako ugledne osobe, sve to ne znači ništa.

Ako želite ponosno nositi nasljeđe svoje loze, morate nešto učiniti s njim. U Paršas Ki Sisa, Becalel je još uvijek nedefiniran, pa nam Raši ne kaže tko je on zapravo bio. Sada kada vidimo što je Becalel učinio, sada je pravo vrijeme da kažemo da Becalel doista može ponosno polagati pravo na svoj *jihus* i reći "Ja sam *ur-einekel* [praunuk] proročice Mirjam." ■

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Pozdravite pravog sebe!

Ovotjedni odjeljak još jednom govori o Šatoru sastanka. Uključena je i povijest donacija za Šator sastanka. Donirano je previše novca. Po prvi, a ujedno i posljednji puta u židovskoj povijesti, ljude su morali moliti da NE daju. Još uvijek čekam taj dan...

Mojsije poziva sve koje 'duša potiče' da dođu i doniraju za Hram. To je vrlo neobičan izraz - 'onaj koga duša potiče'.

Nedavno sam vidio divan citat. 'Mi nismo ljudska bića koja imaju iskustvo duhovnosti. Mi smo duhovna bića koja imaju iskustvo ljudskosti.' (*Pierre Teilhard de Chardin*) Nije li to istina? Mi nismo životinje koje imaju pristup višem svijetu, već smo bića sa b-žanskom naravi uhvaćena u materijalnom svijetu. Razlika je ogromna.

Dio nas koji želi davati jest naš duhovni dio - duša. Naš životinjski dio, ego, programiran je da brine za svoje potrebe, a ne da daje. Čak i ako je programiran da daje svojoj djeci, to je samo zbog šire potrebe za opstankom.

Motivacija da dajemo dolazi isključivo iz duše. Ali za čin davanja potrebno je tijelo. Zato Tora kaže 'onaj koga duša potiče'. Duša potiče tijelo na djelovanje.

U suštini, mi smo programirani da dajemo. To je u našem duhovnom DNK. Da, razmišljanje o egu je naša rutina. I to može rezultirati time da nam je uvijek jednostavnije zgrabiti

nešto za sebe. Ali ono što je u našoj duši mnogo je dublje i prirodnije. Možda u mnogo slučajeva uzimamo. Ali to nikad ne čini da se osjećamo dobro. Davanje nam u

Svatko od nas nalazi istinsko ispunjenje samo kada daje

mного slučajeva može biti teško, ali zbog njega se nikad ne osjećamo loše; jer davanje je ono što jesmo, naša srž.

Blagdan Purim uvijek mi to pokaže na osobnoj razini. Kada se napijem, nađem sebe u raspoloženju davanja. Kada srušim svoje barijere, moje istinsko 'ja' postaje mnogo manje sebično 'ja'. Primjerice, moj je običaj da dobro vino koje dobijem na poklon uvijek spremam. Nije stvar u tome da sam tako veliki obožavatelj vina, već jednostavno želim sačuvati skupocene stvari za ljude koji će ih zaista cijiniti. Na taj način štedim novac! Za prošli Purim, dok sam još bio trijezan, sakrio sam nekoliko skupocjenih boca kako ih nitko ne bi pronašao. Kada smo već malo popili, ljudi su zatražili bolje vino. Znam da sam bio potpuno trijezan, ti ljudi ne bi prošli moju procjenu jesu li dostojni tako dobrog vina, ali budući da sam bio manje trijezan i manje vezan uz svoj ego, na površinu je isplivao onaj istinski 'ja' i otvorio sam svaku bocu vina! Ako će to donijeti više zadovoljstva ljudima, tada sam ja presretan što mogu dati.

A to je duhovno nasljeđe svakog od 8 milijardi ljudskih bića koja žive na ovoj planeti. Možda to ne dođe uvijek do izražaja, možda ponekad

ostane zakopano ispod naslaga zbunjenih i nesigurnih misli i osjećaja. No, to je ono što jesmo: svatko od nas nalazi istinsko ispunjenje samo kada daje.■

Prevela Anja Grabar

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Bez panikel

Ovim dijelom Tore dovršava se zapis o izgradnji Miškana.

Rad na izgradnji Miškana i njegove opreme zahtijevao je iznimne vještine. Na primjer, zavjese su bile tkane tako da su se s jedne strane nalazili kerubini, a s druge životi-nje. To nije bilo vezenje, već umje-tničko tkanje, koje su uglavnom radile žene.

Gdje su Izraelci razvili tako izvr-sne vještine? Kao robovi, radili su s ciglama i mortom. Ramban kaže da su, kada su primili Hašemovu zapo-vijed da izgrade Miškan, bili toliko nadahnuti da je to iznijelo na povr-šinu latentne vještine za koje nisu ni znali da ih posjeduju.

Ovo odašilje snažnu pouku. Mož-da svi mi podcjenjujemo svoje spo-sobnosti. Možda imamo talente i vještine kojih nismo svjesni. Treba-mo znati da kad pred sobom imamo misiju i zadatak koji treba izvršiti, imamo i sposobnosti da to učinimo. Samo moramo sebe motivirati.

Poruka o jedinstvu

Dakle, stigli smo do završnih od-jeljaka knjige Šemot. Odjeljci Va-jakhel i Pekude najčešće se čitaju na isti šabat, i bave se isključivo izgra-dnjom Svetiša i odjeće za *kohanim*, svećenike.

Zapravo, mnogo toga u njima je ponavljanje onoga što smo ranije čitali u *parašama* Teruma i Tecave. *Parša* Vajakhel započinje ovim rije-čima: *Moše sabere zajedno Djecu Izra-elovu, okupi ih i reče im: Ovo su stvari*

koje je B-g zapovjedio da ih činite... A komentar veli da Mojsije zapravo kaže, Sada ste svi okupljeni, nalazite se ovdje svi zajedno, to je ono što B-g želi. B-g želi da budete jedna cjelina, jedan tabor, jedan kamp.

Da, kampovi su mjesta na kojima se mladi ljudi okupljaju. Ne u eks-kluzivnim grupama, ne u bandama, okupljaju se da zajedno provedu jedno predivno ljeto, da se rekrei-raju zajedno i, naravno, da zajedno uče ponešto od židovskog učenja. Zajednica je nešto vrlo konstrukti-vno. Škola može biti zajednica – okupljanje mladih zajedno. I treba istaknuti da je to njena funkcija. A obrazovni sustav bi trebao ohrabri-vati to da škola bude ujedinjujući element. *Šul* može biti zajednica. Zajednica koja zbližava ljude.

Netko je jednom rekao da su se hasidske vođe iskvarile, da više ni-su ono što su nekada bili. A ja, ni-sam se baš složio s time. Još uvijek ima mnogo vrlina koje hasidska zajednica posjeduje. Ali čak i da je jedina stvar koju ima to da se ljudi okupe zajedno i da zajedno jedu *kugel* na šabat – i to je vrijedno – okupljanje ljudi zajedno. U našim kampovima, i u našim školama, i našem *šulu* mi ne stvaramo eksklu-zivne grupe, i ne smijemo raditi po-djele, već moramo oformiti konstru-ktivnu zajednicu, u kojoj možemo oživotvoriti naše jedinstvo. U kojoj možemo osnaživati i davati podršku jedni drugima u želji da ostva-rimo ono što nam je sudbina da ostvarimo, a to je misija koju smo dobili na Sinaju – da služimo kao svjetionik etike i morala svijetu.

B-že moj, stidim se i sramota me je podignuti, B-že moj, lice svoje k tebi, (Ezra 9,6).

Ljudi mogu doći u iskušenje da učine mnoge stvari, ali se od njih suzdrže zbog straha od posljedica. Na primjer, može im se ukazati prilika da se nepošteno obogate, no boje se da bi upuštanje u kriminal moglo dovesti do visokih kazni i/ili zatvora. Ono što ih, dakle, zastraši u vezi ovog nepriličnog ponašanja je strah od kazne koja bi mogla uslijediti.

Učinak zastrašivanja nije svoj-stven samo ljudima. Gladna hijena neće pokušati oteti lešinu tigru ili lavu, jer se boji da će je ovi izgristi ili ubiti. Čak će se i životinje radije uzdržati od zadovoljenja tjelesnih nagona nego li riskirati kaznu.

Ljudska bića mogu otići korak da-lje. Mi se možemo odreći tjelesnih nagona čak i bez prijetnji kaznom. Ako znamo da nije umjesno udovo-ljiti određenom nagonu, mi se mo-žemo suzdržati da to ne učinimo. Donošenje slobodnog moralnog izbora, dakle, posebna je i jedinstve-na ljudska osobina, i takva nam vr-sta ponašanja treba uliti ponos što smo ljudska bića.

Životinje su robovi svojih nagona. Ljudska su bića u stanju donijeti slobodne odluke i na taj su način gospodari nad sobom samima.

Jedino onda kada nas je sram po-kazati svoje lice pred B-gom jer smo učinili nešto loše, i kada nas je stid što smo se nemoralno ponijeli, bez da osjetimo neku kaznu, mi smo uistinu plemenita ljudska bića.■

Rabbi David Goldwasser:

Riječi nade

"Moše dade da se oglasi zapovijed u taboru: "Ni čovjek ni žena neka više ne donose priloga za Svetište" (Šemos 36,6)

Zašto je Moše Rabenu naložio da se ništa više ne donosi za *Miškan*? Ako nije više trebalo sredstava za samo Svetište, novac se mogao se mogao ostaviti po strani za održavanje ili za podmirenje troškova dobrovoljnih prinosa. Ili se moglo napraviti kao što je napravio Šlomo HaMeleh kada je gradio *Bejs HaMikdaš* (Melahim I, 7,47. 49) koji je načinio dodatno posuđe ili se višak materijala mogao pohraniti za korištenje u budućnosti.

Osim toga, nigdje ne nalazimo da je Vječni zapovijedio Mošeu da oglasi tu zapovijed. Pa zašto je to onda on učinio?

Naši nam učenjaci kažu da je *Miškan* trebao poslužiti za pomirenje grijeha sa Zlatnim teletom, koje je bilo načinjeno od zlatnih naušnica, kao što je rečeno (*Bamidbar* 31,50), "Donijeli smo darove Vječnom: narukvica, orukvica, prstenja, naušnica i ogrlica - na kakvu je tko zlatninu već naišao - da se nad nama obavi obred tešuve (pomirenja)."

Zapravo, Talmud Jerušalmi (*Šekalim*) navodi da je od njih bilo zatraženo da daju prilog za salivanje Zlatnog teleta i oni su ga dali; od njih je bilo zatraženo da daju priloge za *Miškan* i oni su to isto tako učinili. Priznavanjem postojanja dvaju bića oni bi, u stvari, porekli

Hašema. Možda je to bilo pomirenje, ali nije bilo stvarne *tešuve*.

U Talmudu (*Juma* 86b), R. Jehuda definira *baal tešuvu* kao onoga koji se nađe u istim okolnostima u kojima je prethodno počinio *avero*, i tada izbjegne ponoviti prijestup. Raši objašnjava da je to zbog toga što je, budući da se *jecer hara* u prošlosti uspješno umiješao, *tešuva* za

Čak i kada netko počin avero tako velikih razmjera kao što je to grijeh sa Zlatnim teletom moguće je postići potpuno pomirenje i oproštenje.

tu naročitu *avero* teža. Rambam to u *Hilhos Tešuva* kodificira kao *halahu*. Kada je Židovski narod sagriješio sa Zlatnim teletom, Moše Rabenu nije bio prisutan, kao što nam veli *pasuk* (Šemos 32,1), "Narod vidje da Mojsije kasni sa silaskom s gore ... i rekoše: Ne znamo što bi s njime." Prema tome, stvarno pokajanje za grijeh sa Zlatnim teletom moglo se postići jedino u Mošeovoj odsutnosti.

Iako je Vječni s podizanjem *Miškana* već oprostio Židovskom narodu za grijeh sa Zlatnim teletom, Moše nije želio da oni prime pomirenje samo tako, bez da ga zarade. Moše je volio *Bnej Jisroel* i želio je da zasluže istinsku *kapara* kao rezultat *tešuve*. Stoga je ovim slučajem inscenirao, nazovimo to tako, moguć-

nost da se još jednom načini nešto poput Zlatnog teleta, osiguravajući da Židovskom narodu u posjedu ostane zlata i srebra kada on više ne bude na životu. To što neće sudjelovati u činu poput onoga kod grijeha sa Zlatnim teletom pokazat će da su *Bnej Jisroel* uistinu učinili potpunu *tešuvu*.

Učimo da čak i kada netko počin *avero* tako velikih razmjera kao što je to grijeh sa Zlatnim teletom – koja je jedna od tri *averos* za koje nam je zapovijedeno da radije dopustimo da budemo ubijeni nego da je počinimo – moguće je postići potpuno pomirenje i oproštenje. Nikada ne treba očajavati i pomisliti da nema mogućnosti za *tešuvu*.

Rav Shach tvrdi da ako netko učini iskrenu *tešuvu* i zaiasta odluči da više nikada neće ponoviti svoju pogrešku, svaki će trag njegovog zlog djela biti izbrisan. Neki je otac jednom došao kod Rav Shacha da ga zatraži pomoć za svoju kćer koja je otišla studirati u inozemstvo. Ona je otkrila svom ocu da je flagrantno prekršila mnoge od glavnih zapovijedi Tore i sada je bila uvjerena da joj je nemoguće učiniti *tešuvu*. Njezin ju je otac pokušavao uvjeriti u suprotno, rekavši joj da *tešuva* ima veliku snagu i da je u stanju dovesti do pomirenja čak i za najteže grijehe. Iako joj je iznio različite rabinske izvore koji podržavaju njegove riječi, nju se nije moglo smiriti. Otac je smatrao da ako bi Rav Shach nešto

(nastavak s 24. stranice) **Rabbi Dovl Goldwasser: Riječi nade**

napisao njegovoj kćeri, ona bi prihvatila njegovu *daas Tora*.

Rav Shach je tada napisao slijedeće riječi: Ti ne bi trebala biti nesretna. U današnje vrijeme mnogi se nalaze u situaciji poput tvoje, no svejedno trebaš znati da ti ništa ne stoji na putu *tešuve*. Ako neka osoba učini *tešuvu* prošla djela neće ostati upamćena, sve da su ona bila zla čitavog tvog života. Osoba koja učini *tešuvu* ne bi trebala misliti kako ona nikada ne može postati *cadik* zbog svojih prijašnjih djela. *Tešuva* znači da se osoba obavezala da više nikada ne ponovi svoj grijeh. Tu osobu Vječni voli kao da nikada nije sagriješila. Nagrada za *tešuvu* je velika i njome čovjek može *Šehinu* privesti bliže. Čuo sam da si izvan sebe svojih prijašnjih djela. Tvoja je *tešuva* iskrena, pa trebaš zaboraviti što se desilo. Ponavljam: Pojedincu nije dozvoljeno da se brine do te mjere i dovoljno je već to što si prihvatila da ubuduće ne griješiš.

Rav Shach također je napomenuo da tjeskobu od koje netko pati zbog pogrešaka iz prošlosti ne stvara *jecer tov*, to je podvala *jecera hara*.

Jedan se gostioničar suočio s kaznom robije jer ga je netko iz grada prijavio vlastima. Gostioničar je angažirao najbolje odvjetnike, pribavio niz svjedoka obrane da svjedoče na sudu, i potegao sve svoje veze da se zauzmu za njega. Međutim, situacija svejedno nije izgledala povoljno po njega. Jedan je od njegovih prijatelja predložio mu je da

pokuša isposlovati da ga kralj primi u osobnu audijenciju, jer je kralj bio poznat kao pošten i pravedan.

Tjeskobu od koje netko pati zbog pogrešaka iz prošlosti ne stvara jecer tov, to je podvala jecera hara

Jednom godišnje, kralj bi se preodjenuo u seljana te bi putovao kraljevstvom, družeći se s građanima, kako bi ocijenio kakva je popularnost njegove vlasti. Upravo u to vrijeme kralj je bio na svojem godišnjem putovanju, potpuno neprepoznatljiv, i dogodilo se da je odsjeo u gostioničarevoj gostionici.

Par dana nakon što je kralj otišao, bilo je objavljeno da je kralja ugostio ovaj gostioničar. Kada je gostioničar shvatio da je imao savršenu priliku da dobije audijenciju kod kraljem, ali ju je propustio, bio je gorko razočaran. Počeo je plakati: Toliko je teško dobiti audijenciju kod kralja u njegovoj palači. Kralj je bio ovdje, a ja mu nisam rekao ni jednu riječ, niti ga molio za svoj život. Imao sam zlatnu priliku i propustio je.

Jednako tako, kaže Chofetz Chaim, Kralja nad kraljevima možemo naći u domu svake osobe. To je pravo vrijeme, dok živimo na ovome svijetu, da se Vječnome približimo učenjem Tore i vršenjem *micvot*. Međutim, zaokupljeni svakidašnjim,

mi propustimo tu priliku. Vrijeme da čovjek učini *tešuvu* je sada, dok je Kralj s nama u našem domu i u *bejs medrašu*. Dok god je čovjek živ postoji nada. Jednom kada on napusti svijet, Vječni je u svojoj palači i okolnosti nam više ne idu u prilog. Dozvolili smo prilici za *tešuvu* da nam isklizne kroz prste.■

Rabbi YY Jacobson:

Zataškavanje opskih razmjera

Posveta mom dragom učeniku Nativu

Istina, potpuna istina i...

Harryja zaustavi policijski automobil. Kada policajac priđe njegovom autu, Harry kaže: "U čemu je problem, gospodine?"

Policajac: Vozili ste najmanje 100 km/h u zoni gdje je ograničenje 80 km/h.

Harry: Ne, gospodine, vozio sam 80.

Supruga: Daj, Harry, vozio si 110.

Harry mrko pogleda svoju ženu.

Policajac: Također ću vam dati kaznu jer vam je pokvareno stop svjetlo.

Harry: Pokvareno stop svjetlo? Nisam ni znao da mi je pokvareno stop svjetlo!

Supruga: Daj, Harry, znaš da ti stop svjetlo ne radi već mjesecima.

Harry je prostrijelio pogledom svoju ženu.

Policajac: I još ću vas kazniti jer niste vezali sigurnosni pojas.

Harry: Ma, upravo sam ga odvezao kad ste prilazili automobilu.

Supruga: Ma daj, Harry, nikad ne vežeš pojas.

Harry se okrene svojoj supruzi i poviče: "Začepi!"

Policajac se okrene ženi i kaže joj: "Gospodo, da li vaš suprug s vama uvijek ovako razgovara?"

Supruga: "Ne, samo kad je pijan..."

Glatko ili problematično?

U Tori je izgradnja Miškana (Šatora) – koja kulminira u odjeljcima Tore od ovog i sljedećeg tjedna, Vajakhel & Pekudei – predstavljena kao kao glatki tijek naredbi, prikupljanja i, naposljetku, gradnje. B-g zapovijeda Mojsiju, Mojsije narodu iznosi planove, narod reagira s pretjeranim ushitom, donira više nego što je potrebno (prvi i posljednji put u Židovskoj povijesti...), i sve što Mojsije treba učiniti je reći im kada da prestanu. Izgradnja se odvija prema planu, i u tren oka – u sveukupno šest mjeseci (usporedite to s današnjim rokovima izgradnje) – Miškan je podignut i spreman za rad.

Međutim, onaj koji proučava Midraš – talmudski i midraški komentari na Toru, koji se usmeno prenosio kroz generacije dok nije transkribiran – shvaća "političku pozadinu" događaja. Išlo je sve samo ne glatko. Midraš nam šokantno govori da je bilo onih koji su sumnjali da Mojsije stavlja sredstva u svoj džep i drsko su zahtijevali da Mojsije da obračun za svaki dekagram svake stavke. Mojsije je popustio njihovim zahtjevima i ponizno iznio detaljan obračun za svaki "dolar" prikupljen za grandioznu "kampanju izgradnje".

Midraš nam također kaže da je Mojsije zapravo zaboravio što je napravio s nešto srebra i počele su kružiti glasine... Rabin vozi novi BMW... Tko je platio njegovo krstarenje na Bahame... Kako je uspio kćeri kupiti kuću od dva milijuna dolara? Kako si može priuštiti tako grandiozno vjenčanje?... Jeste li vidjeli njegovu novu kuhinju?... Sve dok se Mojsije nije sjetio da ga je iskoristio za kuke na stupovima u Šatoru pa su se Židovi umirili.

U tom procesu postojala je još je-

dna prepreka. Bilo je trenutaka – kaže nam Midraš – kada je Mojsije imao poteškoća s razumijevanjem B-žjih uputa pa mu je B-g morao pokazati detaljnu viziju onoga što je želio. Jednom, tijekom oblikovanja menore, kažu mudraci, ni to nije uspjelo. Mojsije je potpuno odustao i B-g je sam morao napraviti menoru.

Zatim je Svetište dovršeno mnogo ranije nego što se očekivalo, pa je moralo biti neaktivno tri mjeseca.

Kada je nastupilo vrijeme da se stvarno podigne Miškan, ponovno su počeli na problem: Nitko nije uspijevaao podići zidove. Čak i zajednički, nemoguće im je to bilo učiniti. Zamislite to razočaranje, bojazan da je sve bilo uzalud. Na kraju je Mojsije čudesno sam podigao grede.

Ipak, evo zapanjujućeg dijela u svemu tome:

Svi ovi dijelovi priče potpuno su zanemareni u samom biblijskom tekstu! Postoji nekoliko sugestivnih tragova, ali sve u svemu, priča koja je iznesena u Tori priča je o holističkom, čistom i idealnom iskustvu. Bez grešaka, bez politikanstva, bez optuživanja, bez problema; sve je išlo sasvim glatko.

Čovjek se zapita kako pomiriti biblijsku i usmenu tradiciju narativa? Ako midraške tradicije predstavljaju ono što se dogodilo, zašto se ti detalji zanemaruju u biblijskom tekstu? Pokušava li Tora zataškati uznemirujuće istine? Uči li nas Tora da potiskujemo neugodne činjenice; da ignoriramo stvarnu priču, da se pretvaramo da je sve "savršeno", a zapravo je daleko od toga? I ako je tako, zašto su rabini u midrašu "pokvarili zabavu" i "izlanuli se"?

(nastavak s 26. stranice) **Rabbi YY Jacobson Zataškavanje epskih razmjera**

Prikrivanje stvaranja

Ovo nije jedini incident koji nosi ovakav madež. Ovaj obrazac nalazimo najmanje još dva puta.

Početne riječi Postanka elokventno, ali sažeto bilježe činjenice stvaranja i zvuči kao da sve teče prilično glatko. "U početku B-g je stvorio nebesa i zemlju..." Tijekom sljedećih šest dana formiran je svemir. Talmud i Midraš nam, međutim, govore da je čak i B-g naišao na neka niza izgled neočekivana kašnjenja i morao napraviti neke ozbiljne preinake. Svaki od šest dana predstavljao je novi izazov.

Za početak, Midraš kaže da se svojstvo Istine protivilo stvaranju, i B-g je morao odbaciti Istinu da bi stvorio naš svemir. Učenjaci također kažu da je B-g pokušao stvoriti svijet s osobinom Suda i bio prisiljen povući se u Milosrđe kada je vidio da svijet to ne može podnijeti.

Zatim: Stvorio je svjetlost prvog dana, nadajući se da će služiti svemu stvorenom, ali bila je presnažna i preblistava i ocijenio ju je neupotrebljivom (pa ju je morao pohraniti kao nagradu za samo istinski zaslužne).

Zatim: Drugog dana oblikovao je nebo i odvojio više vode od nižih voda. Prema Midrašu, niže vode su se "pobunile" i još uvijek plaču zbog toga što su bile odbijene.

Zatim: Trećeg dana B-g je dizajnirao drveće s jestivim granama, ali drveće nije poslušalo i proizvelo je samo jestivo voće.

Zatim: Četvrtog dana Sunce i Mjesec su stvoreni da budu jednaki, Mjesec se požalio da "dva kralja ne mogu služiti s jednom krunom", i stoga je Mjesec bio smanjen.

Zatim: U četvrtak je B-g stvorio

ribe, uključujući Levijatana. Zatim, shvativši da bi, ako bi se Levijatan razmnožio, to značilo kraj planete, On je ubio Levijatanovog partnera.

Zatim: U petak, kada je želio stvoriti čovjeka, anđeli na nebu su se požalili da bi to bila fatalna pogreška. Doista, ubrzo nakon što su Adam i Eva bili stvoreni, nisu poslušali B-žu zapovijed da se suzdrže od jedenja Drveta spoznaje.

Primijećujete li obrazac? Nije prošao niti jedan dan da nije nastao neki problem ili kriza. Ipak, niti jedan od ovih "problema" ili "komplikacija" nije izričito zabilježen u stvarnom biblijskom tekstu. Tamo sve ide tako glatko da glade ne može. Kako možemo razumjeti ovo šokantno neslaganje?

Još više zbunjuje činjenica da nakon šest dana stvaranja, Tora sve to sažima ovim zapanjujućim riječima:

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהָיָה
טוֹב מְאֹד וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם
הַשִּׁשִּׁי.

"I vidje B-g sve što je učinio, i gle, bijaše veoma dobro. I bi večer, i bi jutro, dan šesti."

Veoma dobro? Stvarno? Svaki dan je donosio nove glavobolje, novi kolaps i novu krizu. Po čemu je bio tako dobar?

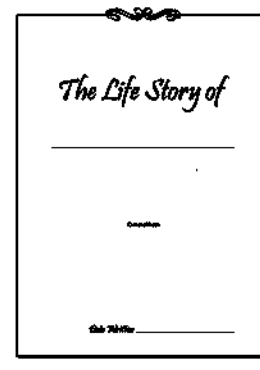
Drugo prikrivanje

Tanah opisuje s ushićenjem i do najsitnijih detalja materijale, izgradnju i posvetu Prvog hrama izgrađenog u Jeruzalemu bez naznake ikakvih problema. Ipak, Midraš dodaje "problematične" informacije: Tijekom izgradnje naišli su na podzemni izvor koji je prijetio poplaviti cijeli svijet; zatim, za ono što je trebalo biti vrhunac događaja, ulazak Kovčega u Svetinju nad svetinjama, vrata su se, unatoč svih nastojanja,

odbila otvoriti.

Prema Midrašu, čitavo posvećenje Prvog Svetog hrama bilo je jako odgođeno jer je noć prije kralj Salomon oženio faraonovu kćer pa je zaspao! Njegova majka, Bat Šeba, morala je ući u njegovu spavaću sobu da ga probudi i prekorila ga jer je zaspao na dan kada je Hram trebao biti posvećen.

Suočeni smo s iznimnom zagonetkom: Biblijski tekst ignorira uzneirujuće detalje. Zatim dođu rabini i podijele s nama "ostatak priče". Zašto?

Kakva je tvoja priča?

Odgovor na to pitanje ključna je i duboka životna lekcija. On obuhvaća temeljno stajalište judaizma. Tora ne pokušava ništa sakriti (općeniti obrazac u Tori je da ne tolerira prikrivanja, ni za koga), i zato su se učenjaci osjećali slobodni izložiti sve detalje. Umjesto toga, Tora nam govori da kada čovjek razvije ispravnu perspektivu svog života, problemi ne zaslužuju uvijek da ih se spomene. Ne zato što ne postoje, već zato što oni ne definiraju priču naših života, i stoga možemo odlučiti ne učiniti ih dijelom narativa.

U svakom od ova tri slijeda događaja – stvaranja svemira; izgradnje Svetišta i Jeruzalemskog hrama – događa se nešto strahovito katakli-

(nastavak s 27. stranice) **Rabbi VY Jacobson** Zataškavanje opskih razmjera

zmično i potresno. Beskonačno se spaja s konačnim; nemoguće postaje moguće, Čovjek susreće B-ga i B-g susreće Čovjeka. Iz kozmološke praznine i beskonačne B-žanstvenosti, razvija se stvaranje; nešto nastaje iz ničega. B-g "stisne" svoju svemoć i sveprisutnost u Miškan (svetište) od nekoliko kvadrata, u kamenu zgradu, u srce smrtnog čovjeka.

Ovo je, dakle, TA PRIČA; ovo se dogodilo. Neravnine na putu, koliko god bile istinite, ne čine priču, ne zato što se nisu dogodile, već zato što one nisu ono što se stvarno dogodilo; one ne bi trebale, ne mogu, zamagliti ili čak prigušiti veličanstvenu moć i ljepotu tih događaja.

Tora nas uči kako živjeti. Život je težak. Stvarno važne stvari su još teže. Odgoj i uzdržavanje obitelji zahtijeva snagu i hrabrost. Izgradnja dobrog braka je često izazovna i teška. Razvijanje odnosa s B-gom može biti frustrirajuće i samotno. Mnoge stvari neće ispasti kako smo se nadali. Suočavamo se s nedaćama, tugom i gubitkom. Neizbježno postoje trenuci boli i slomljenog srca. Postoje svađe i prepirke, trenuci ljutnje i neuspjesi. Moramo se suočiti s depresijom, bolešću, mentalnim izazovima, financijskim stresom i duhovnom zbunjenošću.

Ali imamo izbor da sve ovo ne pretvorimo u GLAVNU priču naših života. Naravno, odgoj djece je izazovan, ali kada gledate u oči svog djeteta, pune ljubavi i povjerenja – to je ČUDO postojanja, a ne izazovi koji vode do tog trenutka. Kada se povežete sa svojim supružnikom na istinski smislen način, u trenutku istinskog drugarstva i poštovanja – to je čudo ljubavi koja se odvija u vašem životu. Loš dan na poslu, sati frustracije u vođenju svog biznisa, sve se to topi pred snagom nečega

mного većeg, mnogo stvarnijeg – vašeg rasta kao ljudskog bića i vaše sposobnosti da pomognete drugima svojim novcem i svojim iskustvom.

Moramo pogledati naše živote i upitati se što je prava priča koja se ovdje događa? Je li moj život priča o teškoćama i borbi, ili sam dio nečega nevjerovatnog: gradim dom za B-ga; gradim fragment neba na planeti Zemlji; gradim Židovsku obitelj, brak pun ljubavi; pomažem ljudima; imam privilegiju proučavati Toru, širiti Toru, činiti micvu, nadahnjivati druge da obasjaju svijet. To je moja priča; to je moj život. Ostali dijelovi su naravno također istiniti i zaslužuju da ih se takvima prizna, baš kao što Midraš priznaje drugu stranu priče sa stvaranjem, Miškanom i Hramom. Moram se nositi sa svakim izazovom i moram ga pokušati popraviti, ali ne mogu dopustiti da to postane PRIČA.

Ovdje, tisućama godina ranije, pronalazimo korijen onoga što je danas poznato kao narativna terapija. Svatko od nas ima izbor da definira i preoblikuje priču svog života.

Kad se probudim ujutro, znam da danas imam pedeset stvari za obaviti, većina njih nije zabavna; neke su teške i frustrirajuće. Ali one nisu PRIČA. Prava priča je uhvaćena u riječima koje Židov izgovara onog trenutka kada otvori oči: "Mode ani lefaneha... šehehezarta bi nišmasi..." Živ sam; B-g mi je vratio dušu za još jedan dan. *Gevald!* Zar to nije fantastično? Sada mogu razgovarati s B-gom licem u lice, učiti Toru, moliti se, dijeliti svoje srce i ljubav s drugim ljudskim bićem, donirati u dobrotvorne svrhe i postati ambasador ljubavi, svjetla i nade. Mogu zagrliti bolnu dušu i dotaknuti srce koje krvari. To je život!

Da, moram platiti račune, moram se nositi s glavoboljama, moram stići u banku, moram popraviti garažu, moram nazvati ravnatelja mog sina, moram pokupiti odjeću s kemijskog čišćenja, moram otići zubaru, i moram vratiti zajam, i upravo sam pozvan na porotničku dužnost. Ali nemojte dopustiti da to postane priča vašeg života. Ostanite fokusirani na pravu priču – da u svakom trenutku vi možete izgraditi dom za B-ga u svom kutku svijeta i dovesti izbavljenje korak bliže.

Moj dragi učenik

U ovo doba godine, prisjetim se dragog učenika koji je preminuo 18. adara, prije devet godina. Nadiv Kehaty imao je samo 30 godina kada je umro. Brižan suprug i otac četvero male djece, njegov iznenadni odlazak ostavio je obitelj i zajednicu u šoku.

Sama Nadivova prisutnost natjerala bi vas da osjetite koliko mogućnosti ima u životu ako je ispunjen smijehom, ljubavlju i nevinošću. Za Nadiva čitav se život sastojao od jedne priče: prilike da se smije i nasmijava druge.

Sjećanje: Bio sam učitelj, sjedio sam za svojim stolom u učionici, držeći predavanje iz Talmuda 25-orici učenika. Bio sam usredotočen, u dubljen i ozbiljan. Ali onda je iznenada jedan učenik uletio u učionicu, skočio preko stolova i, nakon što je odslušao nekoliko rečenica, uzviknuo svojim iskrenim hihotom i čistom nesebičnošću: "Rabi, ti si fantastičan; volim te!"

To je bio Nadivov tipičan dan. Rastopio bih se. Bilo je jasno da je njegova duša poslana na ovaj svijet da nas nauči kako voljeti i smijati se.

I ja volim tebe, Nadive.■

Rabbi Chanan Morrison, Rav Kook Torah:

Tehnologija i šabat

"Ne ložite vatre ni u jednom svom boravištu u dan subotnji." (Izlazak 35:3)

Tora zabranjuje 39 različitih kategorija aktivnosti na šabat. Ipak, samo je jedna – paljenje vatre – izričito zabranjena u Tori. Zašto?

I zašto Tora precizira zabranu paljenja vatre frazom "u bilo kojem vašem prebivalištu"? Nije li zabranjeno zapaliti vatru na bilo kojem mjestu?

Norme za tehnologiju

Upravljanje i korištenje vatre svojstveno je samo čovječanstvu. Ono čini osnovu našeg napretka u znanosti i inovacijama u tehnologiji. I dan danas su izvori goriva za sagorijevanje, ugljen i nafta, ono što pokreće moderna društva. Ukratko, vatra je metafora za našu moć i kontrolu nad prirodom, plod naše bogomdane inteligencije.

Koja je osnovna poruka šabata? Kada se uzdržavamo od rada sedmog dana, potvrđujemo da je B-g Tvorac svijeta.

Moglo bi se pomisliti da je samo netaknuti svijet prirode istinsko B-žje djelo. Ljudska tehnologija, s druge strane, umjetna je i možda strana pravoj svrsi svemira. Stoga, Tora izričito zabranjuje paljenje vatre na šabat, naglašavajući da je naš napredak u znanosti i tehnologiji također dio stvaranja. Sve je to dio sveobuhvatnog plana svemira. Naša postignuća i izumi pridonose ostvarenju cilja stvaranja u skladu s B-žjom uzvišenom mudrošću.

Uz priznanje da su sva naša postignuća u biti B-žje djelo, mi moramo biti svjesni i da imamo ogromnu moć da mijenjamo i poboljšavamo

svijet. Ova promjena bit će blagoslov ako smo dovoljno mudri da našu tehnologiju koristimo u skladu s načelima čestitosti i svetosti.

Vatra u Hramu

Ova opomena vodi do drugog pitanja koje smo postavili: zašto Tora ograničava zabranu paljenja vatre na šabat na "vaše prebivališta"? Talmud (Šabat 20a) objašnjava da je paljenje vatre zabranjeno samo u privatnim stanovima, ali u Hramu je dopušteno paliti žrtve na šabat.

Zašto bi vatra bila dopuštena u Hramu?

Sveti Hram bio je žarište proročanstva i B-žanske objave. Bio je krajnji izvor prosvjetljenja, kako za pojedince, tako i za narod. Vatra korištena u Hramu metafora je za našu misiju da poboljšamo svijet kroz napredak znanosti i tehnologije. Moramo shvatiti i prihvatiti poruku da je na nama da razvijamo i unapređujemo svijet, sve dok se

čitav svemir ne preporodi s novim srcem i dušom, uz razumijevanje i sklad. Dopuštanje tehnološke inovacije vatre u Hramu na šabat ukazuje da B-g želi da koristimo naše intelektualne darove za inovacije i usavršavanje, na način sličan B-žjim vlastitim kreativnim djelima.

Moramo biti stalno svjesni našeg izvanrednog potencijala dok idemo putem koji nam je odredio naš Stvoritelj. Na ovoj duhovnoj razini, ne bismo trebali misliti da ne možemo postići nove stvari. Kao što Talmud izjavljuje, "Ako žele, pravednici mogu stvarati svjetove" (Sanhedrin 65b). Kada čovječanstvo postigne etičko savršenstvo, tada će pravda voditi sve naše postupke, a znanstvena dostignuća i izumi će se nadahnjivati iz izvora B-žanskog morala, svetog Hrama.■

(Zlato iz Zemlje Izrael, str. 164-165. Prilagođeno iz Ein Eyah vol. III, str. 53)

Rabbi Shlomo Carlebach:

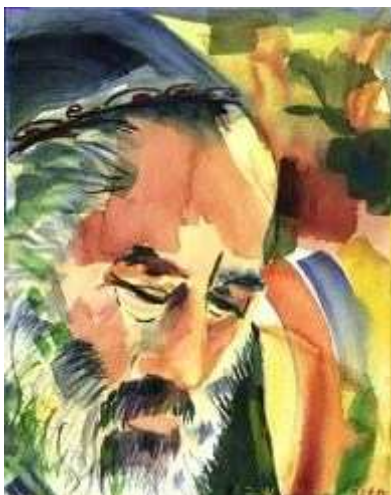
Susjed gore, susjed dolje

Jednom prilikom Baal Shem Tov je zatražio Nebesa da mu pokažu kaznu koja čeka ljude čije držanje Šabosa nije bilo na pravoj razini. Odjednom se našao u najdubljem dijelu *Gehinoma*, pakla, pogleda usmjerenog na dva spaljena, pocrnjela prijestola.

"Čija su ovo mjesta?" upitao je.

I bilo mu je rečeno, "Jedno je za tebe – ako, ne daj B-že, nisi razborit. A drugo je za nekoga, za koga moraš otputovati da ga upoznaš."

Tako je sveti Baal Shem Tov uputio Alexija da dovede svoju kočiju. Ovoga puta konji su ih odveli u drugi grad, ovaj je bio pun *Yidden*. Dok su se vozili ulicama prenapučenim ljudima, *Besht* je mogao čuti melodiju dječjeg pjevanja Tore i udisati ugodan miris kuhanja hrane za Šabos.

Konji su se zaustavili pred kućom za koju je Baal Sem Tov otkrio da pripada velikom rabinu, voditelju jedne od najvećih *ješivos* u gradu. Kada je *Besht* upitao, "Dragi prijatelju, da li bismo, kojim slučajem, mogli ostati kod vas na Šabos?" rabin je

samo kimnuo glavom i tiho ih pustio u kuću. Tamo je, također bez izgovorene riječi, ostavio Baal Shema i Alexija da stoje u hodniku i sjeo pred *Gamora* (Gemaru) koja je stajala otvorena na obližnjem stolu.

Satima je rabin ostao zaokupljen svojim učenjem, nesvjestan svojih gostiju koji su čekali na neudobnoj klupi pred njime. Tek im je prije početka Šabosa pokazao mjesto gdje mogu spavati. Potom je brzo izašao i zaputio se u *šul* (sinagogu), a *Besht* je nesigurno krenuo za njim.

Kada su se vratili kući poslije *davenanja* (molitve, službe) za Šabat, sveti Baal Shem Tov je odmah primijetio svijeće koje je *rebecin* (rabinova žena) zapalila za Šabos. Bile su tako kratke, gotovo kao opušak, pa nije izdržao da ju ne upita, "Draga moja, oprostite mi ako vas uznemiravam, ali pitam se zašto su vaše svijeće tako kratke?"

Prije nego li je uspjela izustiti ijednu riječ, sam rabin je naprasito odgovorio, "Da budemo sigurni da ih nitko neće ugasiti, naravno. Ili da ih pomakne da bi koristio njihovo svjetlo za čitanje. Sigurno znate da su takve stvari zabranjene na Šabat." I potom se okrenuo i odveo ih do stola na *Kидуš*.

Ali, rabinova večera ni izdaleka nije bila radosna gozba Šabosa na kakve je sveti Baal Shem Tov bio naviknut. Bila je vrlo kratka, i osim kratkog rabinovog učenja o tjednoj *paraši*, vladala je gotovo potpuna tišina. Nitko nije pjevao niti pričao. Zapravo, *Beshtu* se činilo da su se rebecin i djeca bojali otvoriti svoja

usta, ili čak da ih i pomaknu. Poslije večere rabin je djecu odmah poslao u krevet. Onda je sjeo na stolicu i ostao tamo, šutke i potpuno miran, sve dok i on nije bio spreman za spavanje.

Cijeli sljedeći dan, izuzev *davenanja* i jela, rabin je nepomično sjedio u svojoj stolici. A što se tiče djece – jer djeca očito ne mogu mirno sjediti cijeli dan – činilo se da svaki put kada bi mu se približila, njihov bi otac povikao na njih: "Ne dirajte to – to je *mukce* (zabranjeno) – ne možete se igrati s tim na Šabos." Ili, "Ne, ne možete izaći van! Mogli biste stati na mrava, a znate da je na Šabat zabranjeno ubiti bilo što. Mogli biste, ne daj B-že, otrgnuti travku i napraviti rupu u zemlji, što je definitivno kršenje Šabosa..."

Da kažem sasvim ukratko, nije bilo *mamash* (stvarno) niti trunke radosti i veselja u rabinovoj kući tokom cijelog Šabosa. Konačno, neposredno prije *Havdale* (rituala na kraju Šabosa), sveti Baal Shem Tov to više nije mogao podnijeti. Rekao je, "Oprostite, ali ja jednostavno ne razumijem. Zašto tako jako vičete

(nastavak s 30. stranice) **Rabbi Shlomo Carlebach: Susjed gore, susjed dolje**

na svoju djecu? I zašto sjedite tako mirno i ostajete tako tihi?"

I rabin je odgovorio, "Kakvo pitanje! Sigurno da veliki Rebe kao što ste vi zna da su zakoni Šabosa vrlo složeni i teško ih se pridržavati. Stoga, naravno, kao dobar Židov, ja obraćam izuzetnu pažnju tome da nikada ne prekršim niti jednu od zabrana. Vi dobro znate da nam je naređeno da na Šabos nikada ne pričamo o stvarima koje se odnose na radne dane. Ali istina je, to je vrlo teško učiniti. Zato ja nikada ne govorim na Šabat, da zabranjena riječ ne bi skliznula s mojih usta. Nikada ne izlazim van, kako ne bih, greškom, nešto ponio, ili zgnječio nekog kukca, ili možda oborio list sa grane ili cvijet s grma. I svakako, moram i svoju djecu naučiti poštivanju zakona. Želim da oni nauče isti strah od grijeha, kazne i od B-ga kao što ga imam ja sam...." Onda je iznenada zatvorio svoja usta, kao da se boji da je doista rekao zabranjenu riječ i ponovo zauzeo svoj krut, tih položaj na svojoj stolici.

Sveti Baal Shem Tov je pomislio, "Gevalt, kako li je Šabos tužan i

mračan dan za ovog čovjeka! Istina je, on se drži svih zakona. Ali njegov strah od Nebesa je tako velik da je izgubio svu svijetlost, svu radost". Otvorio je svoja usta da rabinu progovori o blaženstvu Šabosa, o Oneg Šabos, ali riječi nisu izlazile iz njegovih usta. I tada se odjednom sjetio pouke iz Talmuda: Trebaš pokušati podučiti čovjeka samo ako misliš da je on u stanju razumjeti to što kažeš...

Tako je sveti Baal Shem Tov ostao u rabinovoj kući do *Havdale*. Onda je zahvalio svom domaćinu što mu je dozvolio da ostane kod njega za Šabos, i žalostan krenuo svojoj kući.

Vidite li o čemu se tu radi? Nama su zakoni nužni, potrebna su nam pravila i granice, kako u našim fizičkim tako i u duhovnim životima. Ali cijela ta stvar sa zakonima je vrlo delikatna. Bez njih nema ničega osim kaosa. Ali možemo postati toliko zabrinuti da ne napravimo grešku da se bojimo napraviti bilo što, da se bojimo i pomaknuti. I tada, da, možda izvana sve činimo ispravno. Ali unutar nas postajemo ukočeni, obamrli. Gubimo svoj polet, svoju radost života...

Svi znamo da je vrlo važno poštivati pravila ljudskog društva. I *gevalt* (silno), koliko više se moramo držati zakona B-žje svete Tore. Ali stvar je u tome da ih se moramo držati na pravi način. A što je prvi znak da zakone držimo *l'shem šamajim*, u svrhu služenja B-gu? Kada *micvos* (propise) vršimo s najvećom *simha*, s radošću koja nije s ovog svijeta....■

Prevela Tamar Buchwald

Chanoch Ben Yaakov:

OPET O MIŠKANU? ŠTO IMA TOLIKO VAŽNO U NJEMU?

Ovaj se tjedan čita paraša *Vajakhel*.

Izlazak poglavlje 35 stih 1 do poglavlja 38 stih 20. To je 139 stihova što je prema gematriji קלט. Ova riječ se može prevesti kao "apsorbirati", "unijeti", "shvatiti". Kodna riječ od mudraca je סנואה koja nema izravno značenje na hebrejskom ili aramejskom. S permutacijom slova riječ se može prevesti kao "silovanje fizičkog svijeta".

U paraši ima 1558 riječi - אתקנה. Ova riječ/broj ima slova od alef do tav i šoreš קנה, koji znači biti očišćen ili obrisan. Stoga je značenje tog broja ili da koristimo alefbet da se očistimo iznutra i izvana ili da očistimo alefbet. *Het* (grieh) zlatnog teleta učinio je da se smrt vrati natrag u fizički svijet, a također je zaprljao i slova. Ova paraša ima bit čišćenja svega u svemiru od slova (početnog stvaranja) do fizičkog svijeta (konačnog stvaranja). To je razlika između paraše *Teruma* i *Vajakhel*. Na površini one se doimaju gotovo jednakima, ali su vrlo različite po tome koja je njihova bit.

U paraši postoji jedna riječ koja je napisana na jedan način, a izgovara se na drugi način.

U paraši, poglavlje 37 stih 8 posljednja napisana riječ je קצוותיו, a izgovara se קצותיו. Obje riječi znače kraj. Jedna je u jednini, a druga u množini. To govori o jedinstvu kerubima koje opisuju ovaj stih.

Iz ovog koncepta učimo da ideja Malhuta, ili manifestacije jedne stvari, postaje sjeme slijedeće generacije

Čini se da su paraše *Teruma* i *Vajakhel* slične. Obje govore o Hramu i njegovim sastavnim dijelovima. Međutim, paraša *Vajakhel* započinje s raspravom o šabatu. Odatle dobivamo informaciju da je svaki šabat ka-ko manifestacija tjednog duhovnog rada pojedinca tako i razina *Ketera* rada sljedećeg tjedna. Mi učimo iz ovog koncepta da ideja *Malhuta* ili manifestacije jedne stvari postaje sjeme slijedeće generacije

bilo to dr-veće, biljke, ljudi ili ideje. U stvari, svaki aspekt stvaranja ima u sebi ugrađenu ideju kontinuiteta. Čak je i ideja o kraju ili smrti tek početak slijedećeg svijeta ili života. Suština paraše *Vajakhel* se odnosi na kontinuitet kako je pokazano s konceptom šabata.

Ideja okupljanja ili sabiranja što je prijevod riječi *Vajakhel* je odvajanje nečistog od čistog tako da se čisto može podići na višu razinu svetosti. To je ono što se može dogoditi tijekom ovotjedne paraše koja uvijek dolazi tijekom mjeseca adara bilo da je to *adar alef* ili *adar bet*. Ako bude-mo sretni tijekom ovog tjedna bit ćemo u stanju podići našu razinu *kedušę*. Našu povezanost sa svetošću.

Nadam se da ćete uživati u vašem učenju Tore ovog tjedna. Ono nas uistinu nadahnjuje strahopoštovanjem!

Kol Tuuv

Uživajte u čitanju Tore!■

Prevela: Tamar Buchwald

Bliseri hasidske mudrosti

Najsajjniji dijamant

Reb Šneur Zalman iz Lijadija ispričao je jednom svojim hasidima ovu priču.

Djetešce jednog velikog kralja toliko se razboljelo da njegovi liječnici nikako nisu

mogli smisliti način kako da ga spase. Nakon dugotrajne potrage, konačno su pronašli liječnika koji je mislio da može spasiti dijete. Tvrdio je da postoji nada za spas djeteta. Potrebno je izvaditi najveći dijamant iz kraljevske krune, samljati ga i dobiveni prah pomiješati s vodom. Premda će kruna biti uništena, a liječnik nije mogao garantirati ozdravljenje, kralj je bez razmišljanja pristao. Napokon, što će mu sva bogatstva ovoga svijeta ako ostane bez djeteta? Isto vrijedi i za ezoterična učenja Tore, najveći dragulj u kruni, zaključio je Reb Šneur Zalman. Istina, neka od njih mogu biti izgubljena, ili zaboravljena, ali dovoljno je da samo kap dopre do ljudskog srca i duše i tako spasi nečiji život.■

Svi mi pokušavamo shvatiti kako je dobar i pravedan B-g mogao dozvoliti toliko patnje i zvjerstava u svijetu. Stoljećima je staro pitanje: zašto je B-g stvorio zlo i kako to zlo pomiriti s Njegovom dobrotom?

Da bismo odgovorili na to pitanje, moramo se vratiti os-novnom pitanju: zašto je B-g stvorio život? Jer, bez života, ne bi bilo zla ni boli.

B-g je stvorio naš materijalni svijet zato što je želio da ga mi poboljšamo i pretvorimo u Njegov dom. Da bismo to postigli, prvo moramo sebe doživjeti kao nezavisnu realnost. Svakome od nas podarena je slobodna volja, mogućnost da izaberemo između sebičnosti i nesebičnosti, između dobra i zla, da slijedimo B-žje upute ili ne. Ta je sloboda najveći poklon s Njegove strane. Bez nje, ne bi imalo smisla živjeti.

B-g ne želi zlo; On želi da sve što činimo bude dobro. Isto tako, B-g nikada ne čini zlo; samo čovjek ga čini. Ali da bi čovjek u životu bio istinski partner, on mora biti samostalan pri izboru. Premda B-g ne može podnijeti bol, koja je rezultat patnje koju nanosimo jedni drugima, bilo bi još bolnije kada bi nam morao oduzeti mogućnost slobodnog izbora.

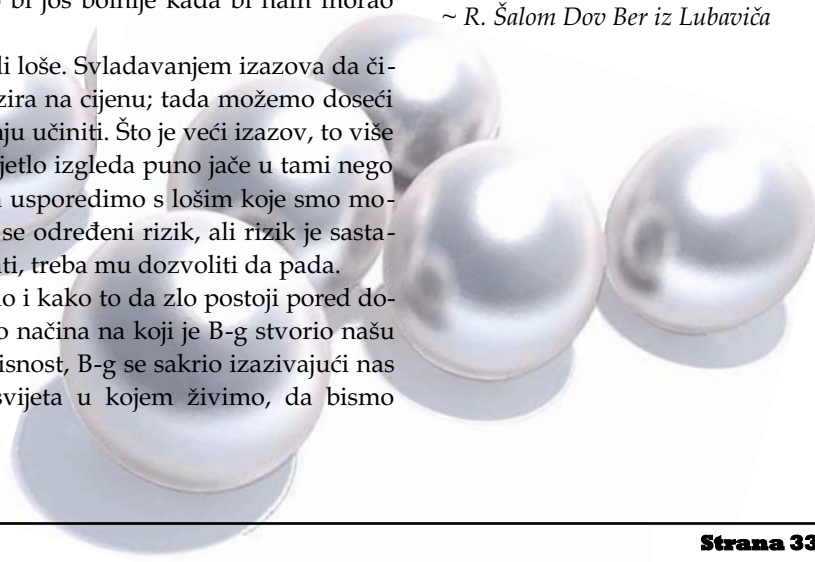
I stoga, imamo mogućnost činiti dobro ili loše. Svladavanjem izazova da činimo zlo potičemo izazov da rastemo bez obzira na cijenu; tada možemo doseći puno viši nivo nego što bismo inače bili u stanju učiniti. Što je veći izazov, to više energije izvlači iz nas. Upravo kao što isto svjetlo izgleda puno jače u tami nego danju, dobro djelo se puno više ističe kada ga usporedimo s lošim koje smo mogli počinuti. U takvoj mogućnosti izbora krije se određeni rizik, ali rizik je sastavni dio svakog rasta. Da bi dijete naučilo hodati, treba mu dozvoliti da pada.

To objašnjava zašto postoji *potencijal* za zlo i kako to da zlo postoji pored dobrog i sveprisutnog B-ga. Tako se vraćamo do načina na koji je B-g stvorio našu fizičku realnost. Kako bi nam omogućio neovisnost, B-g se sakrio izazivajući nas da pogledamo onkraj "posude" – fizičkog svijeta u kojem živimo, da bismo pronašli božansku svjetlost.■

~ R. Menachem Mendel Schneerson

I najsvjetlija noć,
još uvijek je samo - noć.■

~ R. Šalom Dov Ber iz Lubaviča

Alan Morinis

Program musara

Ljubiti hesed

Drugi način na koji možemo shvatiti ovu razliku je da prepoznamo da postoje **djela heseda**, i da postoje duše koje su u potpunosti prožete *duhom heseda*. To je ona snažna odlika na koju ukazuje citat iz Miheja: "čini što je pravo, ljubi milosrđe, u poniznosti hodi s B-gom svojim." Nije nam rečeno da čovjek svoju duhovnu sudbinu ispunjava **vršenjem** djela milosrđa, već **ljubljenjem** tih djela. Naravno da ako ih volimo da ćemo ih i činiti, tako da se vršenje podrazumijeva, ali u stvari samo

kao nusproizvod. Ne fokusiramo se na vršenje, već na odliku srca koja živi u nama. Ljubiti dobrohotnost. Kakvog li silnog zahtjeva!

Riječi tradicije neumorno nas podsjećaju da čovjek ne treba živjeti život sam za sebe. Kao što je to Hilel formulirao: "Ako sam samo za sebe, što sam?" (Avot 1,14). Da bismo podržavali jedni druge, moramo nastojati da volimo sam čin brige za druge. Na toj uzvišenoj razini usavršenog *heseda*, mi postajemo pobožni ljudi. I sasvim prikladno, na hebrejski se pobožna osoba naziv *hasid*. Postignite uspjeh u ovome i vaš će se svijet u potpunosti preobraziti, kako iznutra tako i izvana.

Radionica – Praktični dio

Vaša je zadaća za ovu lekciju još jedna *kabala*. Prisjetite se da je *kabala* vježba koju netko uvježbava kako bi izvježbao određenu *midu*. Prošli puta sam vam zadao kabalu da učinite tri djela darežljivosti na dan. Sada vas pozivam da razvijete svoju vlastitu kabalu kojom ćete negovati *hesed*. Nadahnuće za ovu vježbu dolazi iz Talmuda, gdje čitamo definiciju jednog rabina toga što to znači "hoditi B-žjim putevima":

Rabin Hama, sin Rabi Haneine isto tako reče: 'Što znače riječi: "Hodit ćeš za Vječnim, B-gom svojim?" Je li moguće ljudskom biću

(nastavak s 34. stranice) **Alan Morinis Program musara**

da ide za B-žanskom prisutnošću; jer nije li rečeno: "Jer Vječni, B-g tvoj, je vatra što proždire."

Zapravo [značenje je] slijediti B-že odlike:

Kao što On odijeva nage, jer je pisano: "A Vječni B-g načini za Adama i za njegovu ženu haljine od kože, i odjene ih," tako i vi također trebate odijevati nage.

B-g posjećuje bolesne, jer je pisano: "I ukaže mu se B-g kod hrastova Mamre," tako i vi trebate posjećivati bolesne.

B-g tješi ožalošćene, jer je pisano: "I dogodi se nakon smrti Abrahamove, da B-g blagoslovi Izaka, njegovog sina," tako i vi također trebate tješiti ožalošćene.

B-g sahranjuje mrtve, jer je pisano: "I sahrani ga u dolini," tako i vi trebate sahranjivati mrtve.

Ovaj nam tekst daje predložak za vršenje *heseda*, a isto tako i za ovoj tjedni zadatak. Započnite s kategorijama navedenim u gore navedenom odlomku Talmuda – odijevanjem nagih, posjećivanjem bolesnih, tješenjem ožalošćenih i sahranom preminulih (što, u našem slučaju, znači prisustvovanje sahrani). Izgradite si vježbu koja utjelovljuje *hesed* koju ćete vršiti tijekom slijedećeg tjedna.

Na primjer, možete si zadati da učinite po jedno djelo od svake vrste. Pregledat ćete svoj ormar i pronaći odjeću koja se još može koristiti koju ćete dati u dobrotvornu ustanovu. Posjetit ćete prijatelja koji je bolestan. Nazvat ćete u dom u kojem ljudi sjede *šiva*. I doći ćete barem na jednu sahranu, čak i ako niste bili bliski s tom osobom ili je možda nikada niste niti upoznali.

Ili možete uzeti jedno od tih područja i fokusirati se na njega. Možete se obavezati da ćete svakog dana posjetiti jednu bolesnu osobu, možda istu, a možda nekoliko njih. Sami izaberite. Dio je tradicionalnog načina kako se musar prakticira da učenik sam za sebe oblikuje svoju posebnu *kabalu*.

Započnite ovu vježbu tako što ćete uzeti svoj Dnevnik svođenja računa s dušom i zapisati što ste si zadali. Onda, dan za danom, bilježite što ste iskusili. U početku, napišite komentar da li je bilo lako ili teško izvršiti vašu *kabalu*. Jeste li naišli na kakav otpor koji je predstavljao iskušenje vašoj sposobnosti da postupite kako ste planirali? Što je to bilo, i zašto?

Najvažnije je da, dan za danom, vodite bilješke o svojem doživljaju ove vježbe. Jeste li svakoga dana obavili svoj zadatak? Što se dogodilo kada ste pokušali vršiti *hesed*? Što vas je sprečavalo? Upotrijebite ono što ste zapisali da registrirate i odgonetnete ono što ste proživjeli. Ne samo da će vam vaši doživljaji postati jasniji, već ćete otkriti da ste izoštrili snop svijesti koju unosite u svakodnevni život.

Cilj je ove *kabale* da vaša djela *heseda* učini 'aktivnima'. Bez aktivnosti, *hesed* je teoretski pojam. On je poput slike cvijeća, bez mirisa, bez mogućnosti da ga opipate i bez intenziteta. Tek kada se uzdignete da vršite *hesed* u skladu s ciljevima svoje vlastite *kabale*, uživat ćete u darovima dobrote, darovane drugima i zabilježene u vama samima.

I ne zaboravite svoju osnovnu jutarnju izjavu. Evo nekih prijedloga:

"Svijet počiva na dobronamjernosti."

"Ljubi *hesed* i u poniznosti hodi s B-gom." (prilagođeno iz Mihej 6,8)■

Iz domaćeg tiska

GAZA

Izrael pokrenuo kopnenu ofenzivu na Gazu. Izraelci prosvjeduju pred parlamentom

Index, 19.3.2025.

IZRAELSKA vojska priopćila je da je pokrenula "ciljane kopnene aktivnosti" u Gazi, dan nakon pokretanja zračnog bombardiranja kojim je prekinut dvomjesečni prekid vatre s Hamasom.

Izraelske obrambene snage (IDF) objavile su da su njihove snage "započele ciljane kopnene aktivnosti u središnjem i južnom Pojasu Gaze kako bi pro-

širile sigurnosnu zonu i stvorile djelomični tampon između sjeverne i južne Gaze".

"U sklopu kopnenih aktivnosti snage su proširile svoju kontrolu dalje do središta koridora Netzarim", stoji u priopćenju. Prema sporazumu o prekidu vatre iz siječnja, Izrael se povukao iz koridora Netzarim, ključnog pojasa zemlje koji dijeli Gazu na pola.

Jučer bio jedan od najsmrtonosnijih dana u ratu

Nakon što je primirje stupilo na snagu, stotine tisuća Palestinaca su prošle kroz koridor pješice, automobilima i u nekim slučajevima na magarcima, a mnogi od njih vratili su se u domove koji su uništeni nakon 15 mjeseci izraelskog bombardiranja.

Obnovljena kopnena ofenziva uslijedila je nakon što je Izrael zračnim napadima gađao Gazu

tijekom noći na utorak, ubivši više od 400 ljudi, prema palestinskom ministarstvu zdravlja, u jednom od najsmrtonosnijih dana u ratu.

Ranije danas tisuće su se okupile pred izraelskim parlamentom u Jeruzalemu u masovnim protivladinim prosvjedima izazvanim odlukom premijera Benjamina Netanyahuja da obnovi rat u Gazi, za koju kritičari kažu da je donesena da podupre njegovu klimavu koaliciju.■

N12: Izrael prijeti da će za svakog stradalog taoca anektirati dio Gaze

Index, 18.3.2025.

IZRAEL razmatra potencijalnu promjenu u svojoj strategiji prema Hamasu kako bi odvrnuli terorističku skupinu od nanošenja štete taocima koji su još uvijek zatočeni u Gazi, otkriva dopisnik izraelskog Channel 12 News Amit Segal.

Predložena mjera uspostavila bi izravnu posljedicu za svakog ozlijeđenog taoca - Izrael bi

anektirao dodatni teritorij iz Pojasa Gaze. Ovaj pristup djeluje pod pretpostavkom da je gubitak teritorija jedna od najznačajnijih prijetnji vodstvu Gaze, te bi stoga takav potez mogao poslužiti kao snažno sredstvo odvratanja od nanošenja štete izraelskim zarobljenicima, doznaje se.

Witkoffovi okviri

Nadalje, Izrael ostaje čvrst u svom stavu da svaki sporazum o oslobađanju talaca mora biti u skladu s Witkoffovim okvirima. To znači da Izrael neće prihvatiti oslobađanje manje od polovice talaca kao dio dogovora, niti će pristati na produženi prekid vatre koji bi koristio Hamasu.

Ako se provede, ova politika označila bi veliku promjenu u izraelskom postupanju s Hama-

som, pojačavajući poruku da će svaka šteta nanescena izraelskim civilima imati visoku cijenu.

U skladu s direktivama političkog vodstva, IDF i Izraelska sigurnosna agencija (Shin Bet) pokrenuli su opsežne napade na terorističku infrastrukturu Hamasa u Gazi rano jutros, ciljajući ključne položaje organizacije.■

Kadeti Diplomatske akademije iz Izraela u posjetu Hrvatskome saboru

Sabor.hr, 18.3.2025.

Voditeljica Međuparlamentarne skupine prijateljstva Hrvatska - Izrael Marijana Petir i članovi skupine Hrvoje Zekanović, Zvonimir Troškot i Ivan Malenica održali su u utorak u Hrvatskom saboru sastanak s veleposlanikom Države Izraela u Hrvatskoj Garyjem Korenom, članicom tima uprave kadetskog programa izraelskog Ministarstva vanjskih poslova Irit Amitai i polaznicima Diplomatskog tečaja Hagar Cohen i Yuval Appelboimom.

Voditeljica skupine Marijana Petir predstavila je rad Međuparlamentarne skupine prijateljstva Hrvatska - Izrael u Hrvatskom saboru, koja je brojna i vrlo aktivna već 25 godina, što je jasan pokazatelj trajne predanosti izgradnji čvrstih odnosa između Hrvatske i Izraela. Istaknula je kako Hrvatska i Izrael dijele dugogodišnje prijateljstvo, temeljeno na zajedni-

čkim vrijednostima, međusobnom poštovanju i plodonosnoj suradnji u mnogim područjima - od politike i gospodarstva do znanosti i kulture. - Vaša prisutnost ovdje dodatna je potvrda snažnih bilateralnih odnosa i važnosti diplomatskog dijaloga koji se kontinuirano odvija na svim razinama, istaknula je Petir.

Naglasila je kako je Skupina prijateljstva značajni dio parlamentarne diplomacije jer u svijetu koji se suočava s brojnim izazovima, od geopolitičkih nestabilnosti do klimatskih promjena i tehnoloških transformacija, diplomacija ključno sredstvo izgradnje mostova, međusobnog razumijevanja i trajnog mira. Dodala je kako je tradicionalna diplomacija primarni alat međunarodnih odnosa, no parlamentarci kroz svoje djelovanje nude dodatnu dimenziju diplomatskim naporima. - Mi, kao izabrani predstavnici naroda, imamo izravni

kontakt s građanima čija stajališta nastojimo vjerno prenijeti na mjestima na kojima se donose odluke, uvažavamo pluralizam mišljenja i osiguravamo kontinuitet međunarodnih odnosa, neovisno o promjenama izvršne vlasti, rekla je Petir. Podsjetila je i na nedavni službeni posjet Izraelu u okviru hrvatskog izaslanstva koje je predvodio ministar Gordan Grlić Radman, gdje se susrela s voditeljem Skupine prijateljstva Izrael-Hrvatska u Knesetu, Michaeom Bitonom. Dodala je da se kroz parlamentarnu suradnju, mogu graditi pozitivne percepcije o državi, njezinoj kulturi, vjeri, tradiciji, gospodarstvu, političkoj stabilnosti ili pak o načinu života ljudi.

Veleposlanik Države Izrael u Republici Hrvatskoj Gary Koren zahvalio je članovima Skupine na dolasku. Izvijestio je zastupnike o sastancima koje polaznici Diplomatske akademije održavaju za vrijeme svog bo-

ravka u Hrvatskoj. Osvrnuo se na najnovija zbivanja komentirajući aktualnu situaciju u Pojasu Gaze, istaknuvši kako se Izrael ne bori protiv palestinskog naroda već protiv terorističke organizacije Hamas. Kadeti Hagar Cohen i Yuval Appelboim predstavili su se zastupnicima i postavili im niz pitanja koja su im važna za njihovo daljnje usavršavanje. U opsežnoj raspravi s voditeljicom Marijanom Petir i članovima Skupine Ivanom Malenicom, Zvonimirom Troškotom i Hrvojem Zekanovićem, razmijenili su mišljenja o koracima koji se mogu poduzeti kako bi se potaknule države članice EU-a da zauzmu uravnoteženiji i konstruktivniji pristup prema Izraelu, razgovarali su o primjeni umjetne inteligencije i inovacija u različitim područjima, poglavito u poljoprivredi, a razmotrili su i potencijalne projekte na kojima Hrvatska i Izrael mogu zajednički surađivati.■